

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

David Havel

TRESTNÍ ŘÍZENÍ, VEŘEJNOST A MÉDIA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Mgr. Jiří Herczeg, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum uzavření rukopisu: březen 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně, a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 3. 2017

.....

David Havel

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Svoboda projevu a právo na informace	3
3. Presumpce nevinny	7
4. Účast veřejnosti na trestním řízení	10
4.1. Zásada veřejnosti.....	12
4.2. Bezprostřední účast veřejnosti	15
4.3. Omezení a vyloučení veřejnosti	18
4.3.1. Vývoj omezení a vyloučení veřejnosti.....	18
4.3.2. Současná úprava omezení a vyloučení veřejnosti.....	21
4.4. Účast veřejnosti prostřednictvím médií.....	29
5. Poskytování informací o trestním řízení.....	39
5.1. Zveřejňování informací orgány činnými v trestním řízení	42
5.2. Zveřejňování informací jinými osobami	51
5.2.1. Ochrana poškozeného	54
5.2.2. Ochrana mladistvého obviněného.....	59
5.3. Výjimky ze zákazu zveřejnění informací.....	64
6. Obrana proti porušení zákonné ochrany	71
7. Závěr	74
Seznam zkratk	78
Seznam pramenů	79
Abstrakt.....	89
Criminal procedure, the public and media – abstract	90
Klíčová slova – Key words.....	91

1. Úvod

Trestní řízení v České republice, jako liberálně demokratickém právním státě, je protkáno množstvím ústavních a právních zásad zajišťujících uskutečňování a řádný průběh spravedlivého procesu a dosahování spravedlnosti v rovném postavení a přístupu každého k soudům, tj. orgánům k tomuto příslušným. Právní řád České republiky, jakožto platného člena mezinárodního společenství moderních států a národů lpících na základních lidských, občanských, politických, hospodářských, sociálních, kulturních a dalších právech, je pak úzce provázán s mezinárodně uznávanými principy a zásadami platnými pro takovéto společenství moderních států a národů.

V moderním věku informačních technologií zastávají média výraznou společenskou roli. Vliv médií na společnost, formování a dotváření názorů širokého neohrazeného okruhu osob lze proto využít i k dosahování preventivní a výchovné funkce trestního řízení. Snadný přístup veřejnosti k jednáním soudů prostřednictvím médií pak může napomáhat ke zvyšování důvěry v účinné a transparentní fungování justice a dosahování spravedlnosti. Zároveň tím mohou média napomáhat k upevňování veřejného pořádku, společenského rozvoje a prohlubování základů právního státu. Významnou měrou tak média mohou přispět k naplňování účelu trestního řízení a principů spravedlivého procesu obecně.

Zároveň je však dobré nepodceňovat roli médií a jejich vliv na veřejnost, kdy nesprávné fungování médií se nutně negativně odrazí i v postojích a názorech veřejnosti. Taková média pak lze vnímat spíše jako rušivý element, který se může projevit nástupem neetického chování či dokonce zvýšením protiprávní činnosti.

Při řešení tématu této práce budou užity především metody komparace, analýzy syntézy a abstrakce. Bude srovnána dnešní právní úprava daného tématu s úpravou od roku 1918. Jednotlivá ustanovení zákonů budou podrobně analyzována a interpretována pomocí metod jazykového, systematického, logického, historického i teleologického výkladu. Získané relevantní poznatky budou následně opět propojeny pro pochopení vzájemných souvislostí jevů, aby z nich mohly být odděleny podstatné informace, z nichž bude možné vyvodit závěry a navrhnout možná řešení případných problémů.

Účelem této diplomové práce je zejména analyzovat roli veřejnosti a veřejných sdělovacích prostředků (médií) při trestním řízení, kdy je třeba vyjít ze základních

ústavních a zákonných principů a tyto potom aplikovat na trestní řízení a přístup veřejnosti k němu. Stěžejními východisky pro předmětnou úpravu jsou především svoboda projevu, právo na informace, osobnostní práva (zejména právo na ochranu osobnosti) a stěžejní zásady práva na spravedlivý proces, tj. zásada presumpce neviny a zásada veřejnosti. Předně se chci zaměřit na roli veřejnosti v trestním řízení, přesněji v hlavním líčení a veřejném zasedání, ať již přímo či prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků (médií), a to v kontextu zachování presumpce neviny a respektování osobnostních práv.

V druhé části diplomové práce zamýšlím navázat rozbořem problematiky poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných v kontextu ust. § 8a až 8d trestního řádu a § 52 až 54 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, a to se zaměřením na ochranu poškozeného a též mladistvého obviněného. Následně posoudit celou nastíněnou problematiku, vyhodnotit diskutabilní pasáže právní úpravy anebo rozebrat faktické chování osob a dodržování předmětné úpravy. Celá práce by měla rovněž reflektovat úpravu dotčených mezinárodních smluv, které jsou pro Českou republiku závazné, a judikaturní rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.

2. Svoboda projevu a právo na informace

Česká právní a ústavněprávní úprava svobody projevu vychází z čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech) a zahrnuje institucionálně neohroženou a územně neomezenou *svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky*. Svobodu projevu má každý. Svoboda projevu je v demokratickém státním zřízení zcela zásadní pro jeho správné fungování, zároveň slouží jako ideový ukazatel stavu občanské společnosti a její výkon napomáhá k transparentnosti fungování složek veřejné moci. Evropský soud pro lidská práva pak uvedl, že *svoboda projevu představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, který je základním předpokladem pro pokrok společnosti jako celku a pro rozvoj každého jednotlivce. Právo na svobodu se vztahuje nejen na informace nebo myšlenky, které jsou přijímány příznivě či považované za neškodné či bezvýznamné, nýbrž i na informace, které zraňují, šokují či znepokojují stát nebo skupinu obyvatel. Tak tomu chtějí pluralita, tolerance a duch otevřenosti, bez nichž není demokratické společnosti.*¹

Není náhodou, že právě svoboda projevu je v autoritářských nedemokratických systémech jedním z nejvíce porušovaných lidských práv. Neznamená to však, že výkon oprávnění plynoucích ze svobody projevu je zcela bezbřehý a neomezitelný. Naopak svoboda projevu zahrnuje i jisté povinnosti a odpovědnost osob vyvarování se jejího zneužití. K jejímu výkonu lze zákonem stanovit podmínky a omezení v demokratické společnosti nezbytné, a to v zájmu *národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, v zájmu ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.*²

Svoboda projevu a právo na informace jsou rovněž zakotveny v čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Zde toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby.³ Užívání těchto práv pak s sebou nese

¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 5493/72, ze dne 7. 12. 1976 ve věci Handyside v.

² Čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

³ Čl. 19 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

zvláštní povinnosti a odpovědnost a může proto podléhat určitým omezením. Omezení však mohou být pouze zákonná a nutná *k respektování práv nebo pověstí jiných anebo k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku nebo veřejného zdraví nebo morálky*.

Svoboda projevu hraje důležitou roli v objektivním hodnotovém řádu základních práv a svobod.⁴ Kromě výše uvedených ustanovení článků Úmluvy a Paktu je základem ochrany svobody projevu a práva na informace v České republice čl. 17 Listiny základních práv a svobod. Svoboda projevu je subjektivní veřejné právo, jemuž odpovídá povinnost každého, zejména pak státu, aby ve vyjadřování názorů nikomu nebránil. Možnost nerušeného vyjadřování svých názorů je doplněna o právo na informace.

Na ústavní úrovni jsou tak chráněny sdělované názory i údaje o skutečnostech. Rozdíly plynou jen z rozsahu omezení, kdy sdělované informace o skutečnostech jsou předmětem ověřování z hlediska pravdivosti, zatímco vyjádřené názory a hodnocení skutečností z pochopitelných důvodů testu pravdivosti nepodléhají.⁵ Každý má proto právo nejen vyjadřovat své názory, ale rovněž právo být informován, informace vyhledávat a šířit. Limity stanovené obecně v odst. 4 jsou především ochranou před možnými ohroženími demokratického zřízení, tj. opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Tyto omezení lze provést pouze zákonem, nikoli předpisem nižší právní síly, a výše uvedené podmínky jsou taxativním výčtem.

Svoboda projevu a právo na informace jsou vyjádřeny i v jiných ustanoveních Listiny, např. svoboda projevovat své náboženství nebo víru v čl. 16 Listiny, anebo právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů v čl. 35 Listiny. Svoboda projevu a právo na informace jsou právy politickými, což znamená, že se jejich výkon vztahuje k záležitostem veřejného zájmu, tzv. věcem veřejným. Věcí veřejnou je náplň fungování státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě (politiků, úředníků, soudců, advokátů, apod.).⁶ Věcí veřejnou je

⁴ Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2012. s. 428. ISBN 978-80-7357-750-6.

⁵ Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2012. s. 429. ISBN 978-80-7357-750-6.

⁶ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605).

ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Veřejná činnost jednotlivých osob může být veřejně posuzována. Kritika veřejných záležitostí osobami veřejně působícími je v souladu s principy demokracie a ústavnosti participací členů občanské společnosti na věcech veřejných.⁷

Právo na informace není proto možné chápat jako právo na uspokojení osobní zvědavosti, ale spíše jako právo na sdělení informace, která je potřeba k tomu, aby člověk žijící na určitém území věděl, co se děje na veřejnosti v jeho okolí a dění mohl ovlivnit. Okolím pak nemusí být pouze nejbližší oblast, v níž člověk žije z hlediska území, ale rovněž je třeba zohlednit užší a širší hledisko prostředí sociálního, kulturního, hospodářského a politického. Svobodu projevu a právo na informace Listina i sama omezuje v čl. 10 právem na ochranu osobnosti a dalších osobnostních práv, konkrétně zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména. Stejně tak má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do svého soukromého i rodinného života. Před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním anebo jiným zneužíváním údajů o své osobě je taktéž každý chráněn. Mlčenlivost o určitých skutečnostech je dále rozvinuta a specifikována na zákonné úrovni (advokátní, lékařské, zpovědní, služební, bankovní tajemství, atd.).

Svobodu projevu je třeba vnímat jako právo každého člověka vyjadřovat veřejně své názory k věcem veřejným. Právo na informace zas jako možnost svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace. Jak již bylo výše uvedeno, svoboda projevu a právo na informace má hranice tam, kde se střetávají s právy jiných osob, zejména pak právem na ochranu osobnosti.

Ústavní soud ČR vychází z tzv. desetibodového testu a říká, že při posuzování kolize práva na svobodu projevu a práva na ochranu osobnosti je třeba tvrzená difamační fakta vždy posuzovat komplexně pod zorným úhlem mnoha hledisek, která vyjádřil v následujících bodech: *1. Závažnost obvinění. Čím závažnější obvinění je, tím více byla veřejnost dezinformována a difamovaná osoba poškozena, pokud tvrzení není pravdivé. 2. Povaha informace a uvážení, do jaké míry je předmětný problém záležitostí veřejného zájmu. 3. Zdroj informace. Někteří šířitelé informace nemají přímou znalost o události. Někteří mají vlastní důvody rozmělnit informaci anebo jsou placeni za své příběhy. 4.*

⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03 (N 209/39 SbNU 215).

Vynaložené úsilí a konkrétní kroky k ověření pravdivosti informace. 5. Status informace. Obvinění již může být předmětem vyšetřování, které vyžaduje ohledy. 6. Naléhavost záležitosti. Zprávy jsou často komoditou podléhající rychlé zkáze. 7. Zda byl žádán komentář od stěžovatele (žalobce). Ten může mít informace, kterými jiní nedisponují nebo které nesdělili. Oslovení stěžovatele (žalobce) nemusí být vždy nutné. 8. Zda médiu šířené sdělení obsahovalo podstatu události viděné očima stěžovatele (žalobce). 9. Tón sdělení šířeného médiu. Původce mediálně šířené informace může iniciovat diskusi nebo vyšetřování. Nemusí prezentovat obvinění jako sdělování faktu. 10. Okolnosti zveřejnění včetně jeho načasování.⁸

Obecně je v konfliktu s dalšími ústavními zásadami a právními principy potřeba uplatnit test proporcionality, kdy jsou vzájemně poměřována střetávající se práva a svobody ve vzájemné kolizi. Zároveň musí být splněn požadavek šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva. Tříbodový test proporcionality vychází ze splnění: 1. kritéria vhodnosti, tj. zda institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout ochrany jiného základního práva; 2. kritéria potřebnosti, spočívající v porovnávání legislativního prostředku omezujícího základní právo, resp. svobodu s jinými opatřeními umožňujícími dosáhnout stejného cíle aniž by byla narušena základní práva a svobody; a 3. kritéria porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv.⁹

⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03 (N 209/39 SbNU 215).

⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (N 46/2 SbNU 57), vyhlášen pod č. 214/1994 Sb.

3. Presumpce nevinny

Presumpce nevinny je jednou z klíčových zásad trestního řízení, jejíž dodržení je nutné pro dosažení spravedlivého řízení, a to nejen jako celku, ale i v jeho jednotlivostech. Presumpce nevinny je na ústavní úrovni v českém právním řádu vyjádřena v čl. 40 odst. 2 Listiny. Tento článek stanoví, že *každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena*. Tato zásada vychází z mezinárodního pojetí presumpce nevinny vyjádřeného v čl. 11 odst. 1 Deklarace (*Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.*), čl. 6 odst. 2 Úmluvy (*Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.*) a rovněž čl. 14 odst. 2 Paktu (*Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina*).

Zatímco Listina presumpci nevinny vymezuje pozitivně, jako právo být za nevinného považován, ust. § 2 odst. 2 trestního řádu naopak volí negativní definici zákazu presumpce viny (*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*). Trestní řád tím vyjadřuje spíše zákaz presumpce viny a stanovuje vyvratitelnou právní domněnku nevinny osoby, proti níž se vede trestní řízení. Pravomocný odsuzující rozsudek poté domněnku nevinny vyvrací.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pro zdůraznění důležitosti této zásady v řízení s nezletilými osobami, na něž je třeba brát zvýšené ohledy, nutnost dodržení presumpce nevinny výslovně uvádí v § 3 odst. 5 in fine (*...a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.*) Presumpce nevinny je zde spojena s nutností ochrany osobních údajů a soukromí osoby, proti níž se řízení vede (srov. kapitolu 5.2.2.).

Presumpce nevinny má objektivní povahu, je proto třeba, aby každý hleděl na obviněného jako na nevinného a orgány činné v trestním řízení po celou dobu řízení respektovaly jeho presumovanou nevinu a naplňovaly tak i ostatní principy

spravedlivého procesu.¹⁰ Zároveň se však nevyklučuje subjektivní přesvědčení o vině obviněného. Trestní řízení by jinak postrádalo svůj smysl, neboť orgány činné v trestním řízení se právě v rámci něj snaží zákonnými prostředky dokázat toto své subjektivního přesvědčení o vině (a nevině) osoby, proti níž se trestní řízení vede (srov. § 2 odst. 5 a 6 trestního řádu a zásada „in dubio pro reo“). V trestním řízení se presumpce nevinny nejsilněji projevuje především v oblasti dokazování, při rozhodování orgánů činných v trestním řízení a obecně při jednání obviněným (obžalovaným).¹¹

Presumpce nevinny je tímto neoddělitelně spjata se zásadou materiální pravdy, kdy orgány činné v trestním řízení musí nepochybně a úplně zjistit skutkový stav a prokázat vinu osoby, proti níž se řízení vede, v opačném případě se aplikuje zásada „in dubio pro reo“ (v pochybnostech ve prospěch obviněného).¹² Pokud tedy zůstanou po provedení a zhodnocení důkazů jakékoliv důvodné pochybnosti o vině obviněného nebo o jiné pro rozhodnutí důležité skutkové otázce, které nelze odstranit, musí být rozhodnuto v jeho prospěch.¹³ Nezbytné je zejména zjistit, zda se skutek, pro který je obviněný stíhán, stal; zda skutek označený v obžalobě je trestným činem; a zda tento skutek spáchal právě obžalovaný (§ 89 trestního řádu). Tyto skutečnosti by měly být s co nejvyšší možnou jistotou prokázány („*mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost*“).¹⁴ Zároveň platí, že důkazní břemeno o vině obviněného nese pouze stát a obviněný nesmí být nucen k sebeobviňování.¹⁵ Obviněný není dokonce ani povinen se na řízení aktivně účastnit,¹⁶ vypovídat (srov. čl. 40 odst. 4 a čl. 37 odst. 1 Listiny), ani prokazovat svou

¹⁰ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 9. 3. 2000, sp. zn. III. ÚS 471/99 (N 36/17 SbNU 251); nebo náleží Ústavního soudu ČR ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 441/99 (N 48/17 SbNU 337).

¹¹ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 142. ISBN 978-80-87576-44-1.

¹² Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 135. ISBN 978-80-87576-50-2.

¹³ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2008, sp. zn. II. ÚS 2046/07; a náleží Ústavního soudu ČR ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 438/2000 (N 128/23 SbNU 233).

¹⁴ Náleží Ústavního soudu ČR ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. IV. ÚS 335/05 (N 116/41 SbNU 453); srov. také usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2008, sp. zn. II. ÚS 2046/07, a náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. 7. 2002, sp. zn. I. ÚS 459/2000 (N 89/27 SbNU 51).

¹⁵ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, č. 19187/91 ze dne 17. 12. 1996, ve věci Saunders v. Spojené království; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 18731/91 ze dne 8. 2. 1996, ve věci Murray v. Spojené království; nebo rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 15809/02, ze dne 29. 6. 2007, ve věci O'Halloran a Francis v. Spojené království.

¹⁶ Náleží Ústavního soudu ČR ze dne 23. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 255/05 (N 128/37 SbNU 623).

nevinu.¹⁷ Doznání obviněného je sice jeho výlučným právem,¹⁸ ale nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu (§ 2 odst. 5 trestního řádu). Orgány činné v trestním řízení musí postupovat proti obviněnému (obžalovanému) nestranně, nezaujatě a v co nejmenší možné míře zasahovat do jeho práv (zásada zdrženlivosti). S tímto souvisí i poskytování informací o trestním řízení veřejnosti (kapitola 5.), při kterém je třeba respektovat a zachovávat presumpci nevinu.

Navzdory všem těmto zásadám však veřejnost většinou obecně nerozlišuje mezi podezřelým, obviněným, obžalovaným a odsouzeným, a vnímá je už od počátku trestního řízení jako pachatele trestného činu. Bohužel k této situaci přispívá i nezdělaná zcela neprofesionální práce veřejných sdělovacích prostředků (médií) při informování veřejnosti o průběhu trestního řízení a osobách na něm zúčastněných (kapitola 4.4.). Zvláště ve vztahu k mládeži, tj. osobám mladším osmnácti let, je pak takováto situace zcela neakceptovatelná. V řízení se nemusí podezření orgánů činných v trestním řízení potvrdit nebo může být zcela vyvráceno. Zvláště na nezletilých osobách, jejichž osobnostní a hodnotový vývoj není ještě zcela dokončen, může zanechat nerespektování presumpce nevinu a zveřejňování údajů o nich, především informací, podle nichž je možná jejich identifikace (viz kapitola 5.2.2.), zcela zásadní a nenapravitelné následky.

¹⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. IV. ÚS 335/05 (N 116/41 SbNU 453).

¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 29/2000 (N 32/21 SbNU 285), vyhlášen pod č. 236/2001 Sb.

4. Účast veřejnosti na trestním řízení

Předně si musíme definovat, co rozumíme pod pojmy veřejnost a trestní řízení. Veřejnost je nejen jeden z principů soudního řízení (viz kapitola 4.1.), ale rovněž se jedná o *předem blíže neohrazený a nepředvídatelný okruh osob rozdílných od procesních subjektů, jimž trestní řád nebo jiný zákon neukládá účast v hlavním líčení jako povinnost, nebo těch, kterým zákon zaručuje právo účasti v hlavním líčení a spojuje určitá procesní oprávnění s takovou účastí.*¹⁹ Trestním řízením se pak dle ust. § 12 odst. 10 trestního řádu rozumí všechna řízení vedená podle trestního řádu a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. *Trestní řízení je nejširší pojem, který označuje veškerý proces upravený trestním řádem. Jde o širší pojem, než je trestní stíhání, neboť zahrnuje i úkony, které nelze zahrnout pod trestní stíhání, např. zadržení podezřelé osoby před zahájením trestního stíhání (§ 76 trestního řádu), vykonávací řízení (§ 315 až 362 trestního řádu), řízení o dovolání (§ 265a až 265s trestního řádu), řízení o stížnosti pro porušení zákona (§ 266 až 276 trestního řádu), řízení o návrhu na povolení obnovy (§ 277 až 286 trestního řádu), řízení o zahlazení odsouzení (§ 363 až 365 trestního řádu).*²⁰

Veřejnost však nemůže být přítomna po celou dobu trestního řízení a ve všech jeho stádiích, ale zásada veřejnosti řízení se vztahuje pouze na řízení před soudem. I zde se však užití zásady veřejnosti omezuje jen na hlavní líčení (§ 199 odst. 1 trestního řádu) a veřejné zasedání (§ 238 trestního řádu). Vazební zasedání (§ 73f odst. 3 trestního řádu), neveřejné zasedání (§ 242 odst. 2 trestního řádu) a vydání trestního příkazu (§ 314e odst. 1 trestního řádu) se konají bez účasti veřejnosti. V přípravném řízení se uplatňuje zásada písemnosti a tajnosti, resp. neveřejnosti, plynoucí z jeho povahy a požadavků na řádné a účinné odhalování a vyšetřování trestných činů (srov. výjimku v § 163 trestního řádu). Pravidla spravedlivého procesu však porušena nejsou, neboť o možné vině a trestu obviněného (obžalovaného) se zpravidla rozhoduje v hlavním líčení za účasti veřejnosti.²¹ Předběžné projednání obžaloby (§ 187 trestního řádu) lze

¹⁹ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 2540. ISBN 978-80-7400-465-0.

²⁰ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 257. ISBN 978-80-7400-465-0.

²¹ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 49. ISBN 978-80-7400-465-0.

konat v neveřejném i ve veřejném zasedání. Rovněž v opravném řízení, tj. o odvolání (§ 263 trestního řádu), dovolání (§ 265r trestního řádu), stížnosti pro porušení zákona (§ 274 trestního řádu), či návrhu na povolení obnovy (§ 86 odst. 1 trestního řádu), může soud rozhodnout dle trestního řádu ve veřejném i v neveřejném zasedání. Odpor (§ 314g odst. 2 trestního řádu) a stížnost (§ 146 a 146a trestního řádu), zde z povahy věci nezařazují. Ve vykonávacím řízení, např. o změně způsobu výkonu trestu (§ 324 odst. 1 trestního řádu), nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu (§ 330 odst. 1 trestního řádu), podmíněném propuštění (§ 331 odst. 1 trestního řádu), atd., pak soud rozhoduje ve veřejném zasedání (výjimkou je upuštění od přiměřeného omezení spočívajícího ve zdržení se řízení motorových vozidel dle § 359 trestního řádu).

4.1. Zásada veřejnosti

Zásada veřejnosti je jedním z vedoucích principů soudního řízení. V naší právní úpravě je vyjádřena po celou dobu existence republiky i na ústavní úrovni. Již Ústavní listina Československé republiky²² v hlavě čtvrté, moc soudcovská, stanovuje v § 101 odst. 2, že soudní líčení je ústní a veřejné, rozsudky v trestních věcech jsou vyhlašovány vždy veřejně a veřejnost může být ze soudního líčení vyloučena jen v zákonem stanovených případech. Tato ústavněprávní úprava byla rovněž roku 1948 přenesena do kapitoly sedmé Ústavy Československé republiky,²³ kde se ústnost a veřejnost líčení před soudy, stejně jako možnost vyloučení veřejnosti při líčení pouze v zákonem stanovených případech, nacházela v § 144 odst. 1, a odst. 3 pak stanovoval, že rozsudky v trestních věcech se vyhlašují vždy veřejně. Článek 103 odst. 2 a 4 v hlavě osmé Ústavy Československé socialistické republiky²⁴ pak užívá terminologicky novější pojem jednání a jazykově podtrhuje užití zásady veřejnosti a ústnosti na jednání před všemi soudy, a především rozšiřuje nutnost veřejného vyhlášení rozsudku i na jiné, než pouze trestní věci.

V současném ústavním pořádku je význam zásady veřejnosti zdůrazněn v Ústavě (čl. 96 odst. 2) i v Listině (čl. 38 odst. 2). Ústava věcně určuje, že *jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhlašuje vždy veřejně*. Listina pak vymezuje právo každého, *aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem*. Zásada veřejnosti plyne rovněž z mezinárodních dokumentů, jejichž ustanovení se Česká republika zavázala naplňovat. Obecným východiskem jsou zde samozřejmě články 10 a 11 Deklarace. Z hlediska závaznosti se však především jedná o čl. 6 odst. 1 Úmluvy, který kromě práva každého na spravedlivé a veřejné projednání jeho věci v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem, obsahuje i poměrně rozsáhlou specifikaci možností vyloučení veřejnosti (viz kapitola 4.3.2.). Rozsudek ovšem i tak, bez ohledu na vyloučení veřejnosti, musí být vyhlášen vždy veřejně. Obdobnou úpravu nalezneme rovněž v čl. 14 odst. 1 Paktu. Zásada veřejnosti je proto nedílnou součástí práva na spravedlivý proces. Veřejnost řízení před soudem lze vnímat jako veřejnost obecnou,

²² Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.

²³ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

²⁴ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

tj. že jednání před soudem může být přítomen každý, bez ohledu na to, zda na projednávané věci má jakýkoli zájem, je do ní jakkoli zapojen anebo nikoli. K obecné veřejnosti řízení před soudem lze přidat i tzv. veřejnost stran, což je právo procesních stran řízení (§ 12 odst. 6 trestního řádu) být přítomny při jednání před soudem, popřípadě u dalších procesních úkonů, či eventuálně být o těchto úkonech předem vyrozuměn.²⁵

Veřejnost a ústnost soudního jednání je pravým opakem inkvizičního procesu užívaného v minulosti, jenž se vyznačoval svou písemností a tajností. Uzavřený vrchnostenský výkon soudní moci však s rozvojem občanské společnosti musel zákonitě ustoupit zvýšení transparentnosti justice a její kontrole ze strany veřejnosti. Toto bylo motivováno snahou o zvýšení ochrany práv stran soudních sporů, kdy účast veřejnosti předchází nerevidovatelnosti postupu soudů v řízení. Nejvyšší soud ČSR pak několikrát vyložil, že účelem zásady veřejnosti je *veřejná kontrolovatelnost konání spravedlnosti, souzení na bílém dni, nikterak v temnu tajnosti soudního řízení*.²⁶ Zabraňuje se tím výkonu soudní moci stylem tzv. kabinetní justice, neboť umožňuje veřejnou kontrolu řádného výkonu soudnictví a justice obecně. Stranám soudního sporu se tak garantuje právo na spravedlivý proces. Tím, že mohou být na jednání osobně přítomny, a stejně tak mohou být přítomny i nezúčastněné třetí osoby, se zajišťuje, že budou dodrženy i ostatní zásady nezbytné pro řádné projednání věci před soudem a strany nebudou zkráceny na svých právech.

Otevřená justice však rovněž umožňuje zachování důvěry ve fungování soudnictví. Tím, že má veřejnost možnost být přítomna soudnímu jednání a pozorovat činnost a fungování soudů, je naplňována rovněž výchovná a preventivní funkce zásady veřejnosti. Kupříkladu účast veřejnosti na soudním jednání s prvopachatelem trestné činnosti může mít mnohem výraznější nápravný účinek z hlediska prevence jeho možné další trestné činnosti, než soudem uložený trest. Zároveň pro veřejnost má praktické seznámení se s průběhem a podobou soudního řízení a jednání před soudem, aniž by k tomuto byla dotlačena nutností, být přímo stranou takového řízení (případně jinou osobou na řízení zúčastněnou), důležitý edukativní rozměr. Zejména pro osoby mladší

²⁵ Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 13. ISBN 978-80-87576-50-2.

²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 9. 1924, sp. zn. Zm II 230/24 (R 1729/1924).

osmnácti let je účast na jednání soudu nejen vítaným zpestřením školní docházky,^{27 28} ale rovněž možným prostředkem ke vštěpení principů spravedlnosti a úctě k myšlenkám demokratického právního státu. Hlavním významem zásady veřejnosti jsou proto předně její čtyři funkce – *kontrolní, garanční, preventivní a výchovná*.²⁹

²⁷ Chudá, L. SOŠ a SOU Uničov. *Žáci naší školy navštívili soudní jednání*. Aktuality. [online]. 2014. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <<http://unicprum.cz/index.php/akce-skoly/136-zaci-nasi-skoly-navstivili-soudni-jednani>>

²⁸ SOŠ stavební Karlovy Vary. *Exkurze u Okresního soudu v KV*. Oznámení, akce a novinky. [online]. 2016. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <<http://www.stavebniskolakv.cz/new/index.php/home/archiv/296-oskv-2016>>

²⁹ Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 14. ISBN 978-80-87576-50-2.

4.2. Bezprostřední účast veřejnosti

Zákonná úprava zásady veřejnosti, stejně jako zákonná úprava vyloučení veřejnosti, zůstala v trestním řádu rovněž konstantně zachována a v počátku dokonce předcházela i ústavní úpravě. Nacházela se totiž již v rakouském trestním řádu,³⁰ který byl do právního řádu Československa roku 1918 recipován na základě čl. 2 recepčního zákona.³¹ Hlavní přelíčení bylo dle § 228 rakouského trestního řádu veřejné. Porušení zásady veřejnosti hlavního přelíčení znamenalo podstatnou vadu řízení, pro kterou bylo nutné celé hlavní přelíčení provést znovu. Přístup k hlavnímu přelíčení byl umožněn pouze dospělým osobám, které nebyly ozbrojeny. Výjimkou z tohoto měly ty nezletilé osoby, u nichž to vyžadoval účel jejich studia na vysoké škole, a rovněž osoby, které byly povinny nosit služební zbraň. Pravidla vyloučení veřejnosti (viz kapitola 4.3.2.) upravovaly § 229 až 231 rakouského trestního řádu. Bez ohledu na to, zda byla veřejnost vyloučena či nikoliv, se však vždy rozsudek ve věci vyhlašoval veřejně.

Následně trestní řád z roku 1950³² v ust. § 143 odst. 1 a 3 rovněž stanovil povinnost veřejnosti hlavního líčení a povinnost vyhlášení rozsudku veřejně, i když byla veřejnost z hlavního líčení vyloučena. Tuto úpravu převzal i trestní řád z roku 1956³³ v ust. § 214 odst. 1 a § 215 odst. 2. Nelze opomenout ani obecné zakotvení zásady veřejnosti a ústnosti při jednání před soudy a nutnost vyhlásování rozsudku jménem republiky vždy veřejně, jenž obsahoval § 9 zákona o organizaci soudů,³⁴ § 9 zákona o organizaci soudů a o volbách soudců³⁵ a § 8 zákona o soudech a soudcích.³⁶ Soudy mohly též z důvodů zvýšení výchovného účinku soudního jednání uskutečňovat jednání mimo své obvyklé sídlo, např. ve výrobních závodech, kasárnách armády a ozbrojených sborů.³⁷

³⁰ Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

³¹ Zákon Národního výboru československého č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého.

³² Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

³³ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

³⁴ Zákon č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů.

³⁵ Zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců.

³⁶ Zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

³⁷ § 34 zákona č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů a § 34 zákona č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců.

Současná právní úprava na toto v zásadě navazuje. Trestní řád stanovuje v § 2 odst. 10 větě první, že se v řízení před soudem projednávají trestní věci veřejně takovým způsobem, aby se v zásadě každý mohl projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Hlavní líčení (§ 119 odst. 1 trestního řádu) a veřejné zasedání (§ 238 trestního řádu) koná soud zásadně veřejně, toto je rovněž zakotveno v § 6 odst. 1 ZSS, kde je připojena ještě zásada ústnosti. Trestní řád sice terminologicky užívá v § 2 a § 199 pojmu „občan“, ale s ohledem na mezinárodní závazky České republiky, ústavní zakotvení základních lidských práv a svobod, především práva na spravedlivý proces, a ve světle ustálené judikatury Ústavního soudu ČR i Evropského soudu pro lidská práva, je třeba toto vykládat jako „každý“. Zakotveno je tedy obecné právo „každého“ (veřejnosti), tj. všech fyzických (a jejich prostřednictvím i právnických) osob, bez ohledu na jejich státní příslušnost či věk, zúčastnit se hlavního líčení anebo veřejného zasedání, pokud není účast veřejnosti omezena nebo veřejnost z jednání vyloučena (viz kapitola 4.3.2.; srov. § 200 a 201 trestního řádu, § 7 ZSS, § 13 odst. 6 jednacího řádu).

Soud musí zároveň dle § 199 odst. 2 trestního řádu dbát na to, aby byla veřejnosti v co nejširší míře poskytnuta šance sledovat projednávání věci soudem, a aby se tak co nejefektivněji projevilo vzdělávací a výchovné působení trestního řízení na širokou veřejnost. Účelem je podněcování veřejnosti k aktivnímu zapojení se do předcházení a zamezování trestné činnosti. Soud může z tohoto důvodu ve vhodných případech také provádět hlavní líčení anebo veřejné zasedání přímo v místě spáchání trestného činu, na pracovišti obžalovaného či v blízkosti jeho bydliště. Pracovištěm je myšleno místo faktického výkonu práce obžalovaného, ne sídlo jeho zaměstnavatele. Bydlištěm pak myšleno místo, kde obžalovaný skutečně bydlí nebo místo, kde má podmínky ke stálému bydlení. Nejčastěji je to místo trvalého pobytu dle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.³⁸ V takovém případě soud vyrozumí o konání tohoto jednání zájmová sdružení (§ 3 trestního řádu), která mají možnost zajistit účast široké veřejnosti a přispět tak k účelu sledovanému tímto netypickým jednáním.³⁹ Touto možností konání jednání mimo budovu soudu je rozvíjen preventivní a výchovný účel soudního řízení vyjádřený v § 1 odst. 1, § 3 a § 6 trestního řádu.

³⁸ Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 306 - 307. ISBN 978-80-7400-465-0.

³⁹ Srov. Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 168. ISBN 978-80-87576-44-1.

Bez ohledu na omezení a vyloučení veřejnosti z hlavního líčení a veřejného zasedání (viz kapitola 4.3.2.) se v zákonné úpravě nachází případ, kdy má zásada veřejnosti absolutní povahu, tj. je s ohledem na zachování principů spravedlivého procesu neomezitelná. Tímto neomezitelným případem zachování zásady veřejnosti je každé vyhlášení rozsudku ve věci (§ 200 odst. 2 a § 236 trestního řádu) a to v souladu s čl. 96 odst. 2 věta druhá Ústavy, čl. 6 odst. 1 věta druhá Úmluvy, (srov. čl. 14 odst. 1 in fine Paktu) a § 6 odst. 2 ZSS.

I v řízení ve věcech mládeže, kde je obecná veřejnost z hlavního líčení v zásadě vyloučena, musí být rozsudek dle § 54 odst. 3 věta první ZSVM vyhlášen vždy veřejně v přítomnosti mladistvého.⁴⁰ Jelikož Ústava, Listina i zákon o soudnictví ve věcech mládeže užívá pojmu rozsudek a nikoli obecného pojmu rozhodnutí ani pojmu usnesení, nelze toto ani analogicky vztáhnout na případy, kdy je výsledkem hlavního líčení usnesení.⁴¹ V době vyhlášení rozsudku tedy nesmí být nikomu bráněno v účasti na vyhlášení, tj. ve vstupu do jednací síně. Zároveň však musí být zachovány zákonné limity zveřejňování informací o řízení ve věcech mládeže a ochrana osobnostních práv osob zúčastněných na těchto řízeních obsažená v § 52 a 54 ZSVM. Je-li tedy někdo z veřejnosti vyhlášení rozsudku přítomen, předseda senátu (samosoudce) jej musí poučit, že informace o průběhu této části hlavního líčení nesmí zveřejnit ani dále sdělovat (§ 53 odst. 3 ZSVM), s výjimkou anonymizovaného rozsudku dle § 54 odst. 3 ZSVM (viz kapitola 5.2.2.).

⁴⁰ Ve smyslu § 92 odst. 3 ZSVM se toto vztahuje rovněž na dítě mladší patnácti let.

⁴¹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 492. ISBN 978-80-7400-350-9.

4.3. Omezení a vyloučení veřejnosti

4.3.1. Vývoj omezení a vyloučení veřejnosti

Výjimky a omezení zásady veřejnosti v našem právním řádu stanovoval už rakouský trestní řád,⁴² a to z *důvodů osobních* anebo z *důvodů předmětných* (věcných). Přístup k hlavnímu přelíčení nebyl umožněn nezletilým osobám, s výjimkou těch, u nichž to vyžadoval účel jejich studia na vysoké škole, a také nebyla umožněna účast ozbrojeným osobám, s výjimkou těch, které byly povinny nosit služební zbraň (§ 228). Odepřít přístup bylo možné též osobám opakovaně trestaným *pro zločiny proti bezpečnosti života, mravnosti nebo majetku*.⁴³ Veřejnost mohla být z hlavního přelíčení vyloučena z důvodů ochrany mravnosti nebo veřejného pořádku, a to z úřední povinnosti anebo na návrh žalobce či obžalovaného (§ 229). Takovýto návrh bylo možné podat v jakékoliv fázi přelíčení a veřejnost mohla být vyloučena z celého přelíčení nebo jen z některé jeho části. Bez ohledu na to, zda veřejnost byla vyloučena či nikoliv, rozsudek ve věci se vždy musel vyhlásit veřejně (§ 231). Z přelíčení však nemohli být vyloučeni poškozený, orgány činné v trestním řízení a obhájce. Obžalovaný a soukromý žalobce pak mohli požádat, aby přelíčení byli přítomni jejich důvěrníci (§ 230). Rovněž Nejvyšší soud ČSR se opakovaně vyjádřil, že splnění zákonného požadavku veřejnosti není podmíněno neomezenou volností přístupu jakéhokoliv počtu ani druhu osob, jež se vstupu k přelíčení domáhají. Hranice zásady veřejnosti jsou zde dány *přirozeným požadavkem nerušeného projednávání věci a možností umístiti posluchače v jednacím síni, při čemž je zejména přihlížeti i k tomu, by v přeplněné jednacím síni nebylo ohroženo zdraví osob na projednávání zúčastněných*.⁴⁴

Podle trestního řádu z roku 1950⁴⁵ směla být veřejnost vyloučena z hlavního líčení a veřejného zasedání jen v případě, že by veřejným projednáním věci bylo ohroženo *státní, hospodářské nebo služební tajemství, klidný průběh jednání nebo mravnost*. Veřejnost mohla být vyloučena z celého hlavního líčení a veřejného zasedání nebo jen v některé jeho části. Na úvaze soudu byla ponechána možnost i v případě

⁴² Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

⁴³ Miříčka, A. *Trestní právo procesní*. Praha-Smíchov: Spolek československých právníků Všehrd, 1932. s. 11 - 12.

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 11. 1931, sp. zn. Zm II 334/31 (R 4336/1931).

⁴⁵ Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

vyločení veřejnosti dovolit jednotlivým osobám, aby byly z důležitých důvodů jednání soudu přítomny (§ 143 odst. 2 a § 207). Každý obviněný měl však v případě vyloučení veřejnosti právo zvolit si dva důvěrníky (dohromady maximálně šest osob), kteří mohli být jednání soudu přítomni. Zároveň v případě, že veřejnost byla vyloučena *pro ohrožení státního, hospodářského nebo služebního tajemství*, mohly být důvěrníky pouze osoby, ke kterým soud ani prokurátor neměli námitky (§ 144). Předseda senátu měl dále právo z výchovných důvodů zakázat přítomnost v jednacích síních nezletilým osobám. Pro zachování pořádku v jednacích síních měl předseda senátu též právo vykázat osoby, které pořádek ruší. Toto se vztahovalo i na obviněného, ale tomu bylo následně nutné sdělit *podstatný obsah jednání konaného za jeho nepřítomnosti, aby se k němu mohl vyjádřit* (§ 147 odst. 1 a 2).

Následující trestní řád z roku 1956⁴⁶ stanovoval možnost odepření přístupu k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání osobám nezletilým, osobám ozbrojeným, s výjimkou těch, kterým povinnost nosit zbraň ukládaly služební předpisy, a osobám, které se k jednání soudu dostavily ve stavu vzbuzujícím pohoršení. Rovněž stanovoval možnost provedení nezbytných opatření proti přeplňování jednacích síní (§ 214 odst. 2 a § 254), např. vydávání vstupenek nebo určení omezeného počtu míst vyhrazených pro veřejnost. Vyloučení veřejnosti bylo možné pouze v případě, že veřejné projednávání věci v hlavním líčení a veřejném zasedání mohlo ohrozit *státní, hospodářské nebo služební tajemství, nerušený průběh jednání anebo mravnost*. Veřejnost opět mohla být vyloučena pro část i pro celé jednání soudu, ale až po slyšení obžalovaného (§ 215 odst. 1 a 3). V případě vyloučení veřejnosti však soud mohl z důležitých důvodů povolit jednotlivým osobám přístup k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání (§ 216 odst. 1). I zde měl každý obžalovaný v případě vyloučení veřejnosti právo zvolit si dva důvěrníky (dohromady maximálně šest osob), kterým muselo být umožněno se soudního jednání účastnit. Zároveň v případě, že veřejnost byla vyloučena *pro ohrožení státního, hospodářského nebo služebního tajemství*, mohly být takovými důvěrníky pouze osoby, ke kterým soud neměl námitky (§ 216 odst. 2). Pokud byla veřejnost vyloučena *pro ohrožení státního, hospodářského nebo služebního tajemství*, předseda senátu musel osoby přítomné v jednacích síních poučit, že nesmí nepovolaným osobám sdělit žádné skutečnosti, o nichž se při soudním jednání dověděly, a rovněž jim mohl zakázat pořizování si písemných poznámek (§ 216 odst. 3). Předseda senátu byl

⁴⁶ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

zároveň povinen dbát na zachování důstojnosti a vážnosti soudního jednání (§ 221 odst. 2) a měl možnost vykázat z jednací síně osoby rušící v jednací síni pořádek (§ 222 odst. 1). Obžalovaný mohl být vykázán pouze po předchozí výstraze, jen na nezbytně nutnou dobu a na základě usnesení soudu. Následně bylo nutné sdělit mu *podstatný obsah jednání konaného v jeho nepřítomnosti, aby se k němu mohl vyjádřit* (§ 222 odst. 2).

K ustanovením platného trestního řádu v kontextu jeho vývoje se chci vyjádřit pouze z hlediska některých rozdílů v porovnání se současným zněním. Vyhlášené znění trestního řádu ze dne 9. 12. 1961 se v předmětných ustanoveních lišilo jednak terminologicky, kdy původní *pracující* jsou dnes *občané a společenské organizace* jsou *zájmová sdružení*, ale především z hlediska pojetí chráněných hodnot. Při hlavním líčení a veřejném zasedání tak bylo možné veřejnost vyloučit jen v případech, kdy veřejné projednávání věci mohlo ohrozit *státní, hospodářské nebo služební tajemství, nerušený průběh jednání nebo mravnost* (§ 200 odst. 1). I v dalších ustanoveních (§ 201 odst. 2 a 3) pak figurovaly důvody ohrožení státního, hospodářského nebo služebního tajemství. Původní pojetí trestního řádu tak bylo založeno na materialistické koncepci na rozdíl od dnešního spíše idealistického pojetí chráněných hodnot. Dále v případě vyloučení veřejnosti měl právo zvolit si dva důvěrníky pouze obžalovaný a rozšíření tohoto práva přinesla až novela trestního řádu zákonem č. 45/2013 Sb.

Možnost vyloučení veřejnosti v soudnictví ve věcech mládeže (s osobami mladšími osmnácti let) upravoval zákon o trestním soudnictví nad mládeží.⁴⁷ Soud mohl se souhlasem obhájce nebo zákonného zástupce vyloučit z hlavního přelíčení veřejnost, pokud to bylo *na prospěch obviněného* (§ 48 odst. 1). Rodiče, pěstouni, poručník, probační úředník, zaměstnanci institucí pro péči o mládež a obhájce pak museli mít přístup na hlavní přelíčení i v případě, že veřejnost byla vyloučena. Na prospěch mladistvého nebo ve veřejném zájmu pak mohl soud povolit přístup k neveřejnému hlavnímu líčení i jiným osobám (§ 48 odst. 2). Tato úprava se vztahovala rovněž na ústní líčení o opravném prostředku (§ 48 odst. 3).

⁴⁷ Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží.

4.3.2. Současná úprava omezení a vyloučení veřejnosti

Zásada veřejnosti, jak ostatně plyne i z výše uvedeného, nemá charakter neomezeného práva. Z možnosti účasti veřejnosti na hlavním líčení a veřejném zasedání provedené ustanoveními § 2 odst. 10, § 199 a § 238 trestního řádu (srov. § 6 odst. 1 ZSS) existují výjimky. Předpokládá a uvádí je čl. 6 odst. 1 Úmluvy i čl. 14 odst. 1 Paktu. Rovněž čl. 38 odst. 2 věta druhá Listiny připouští možnost vyloučení veřejnosti v případech stanovených zákonem.

Ve větě druhé čl. 6 odst. 1 Úmluvy je uvedeno, že *tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti*. Úprava článku 14 odst. 1 věta třetí Paktu je pak obdobná, možnost vyloučení tisku a veřejnosti je zde uvedena rovněž na část či celou dobu procesu z důvodů *morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti* (původní anglická formulace *morals, public order or national security in a democratic society* je shodná s Úmluvou). Pakt však na rozdíl od Úmluvy explicitně nezmiňuje možnost vyloučení veřejnosti v zájmu nezletilých, ale uvádí pouze možnost vyloučení veřejnosti za situace, kdy to vyžaduje soukromý zájem stran řízení. Obdobně je zde zakotvena možnost dalšího vyloučení veřejnosti na základě uvážení soudu v případech, kdy by zveřejnění informací z řízení mohlo ohrozit dosažení spravedlnosti.

Na základě čl. 96 odst. 2 Ústavy a čl. 38 odst. 2 Listiny pak trestní řád říká v § 2 odst. 10 větě druhé (srov. § 6 odst. 1 věta druhá ZSS), že veřejnost může být při hlavním líčení a veřejném zasedání vyloučena pouze v případech, které výslovně stanovuje trestní řád nebo jiný (zvláštní) zákon. Tyto výjimky a omezení zásady veřejnosti jsou upraveny především v ust. § 200 až 204 trestního řádu, § 54 odst. 1 ZSVM a § 7 ZSS.

Možnost vyloučení veřejnosti je obecně odůvodněna případy, kdy je třeba respektovat veřejný zájem nebo i zájem jednotlivých osob na tom, aby některé informace nebyly zveřejněny. Zároveň musí intenzita takového zájmu převažovat nad potřebou veřejného projednávání věci před soudem. Veřejnost může být při hlavním líčení a veřejném zasedání vyloučena v případě, že by veřejné projednání věci ohrozilo

utajované informace chráněné zvláštním zákonem, mravnost nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků (§ 200 odst. 1 trestního řádu) a rovněž vyžaduje-li to *ochrana soukromého života účastníků* (čl. 6 odst. 1 Úmluvy). Předseda senátu může k dosažení stejného účelu učinit i jiná přiměřená opatření (např. opatření k ochraně svědků⁴⁸). Zároveň trestní řád stanovuje, že lze veřejnost vyloučit nejen pro celé, ale rovněž i pro část hlavního líčení či veřejného zasedání. Soud musí pečlivě posuzovat do jaké míry je nezbytně nutné veřejnost soudního jednání omezit. Ustanovení § 200 odst. 1 trestního řádu je proto potřeba vykládat restriktivně v kontextu zásady přiměřenosti.⁴⁹

K jednotlivým důvodům vyloučení veřejnosti dle § 200 odst. 1 trestního řádu. Zákonem, kterým jsou chráněny *utajované informace*, se rozumí pouze zákon o ochraně utajovaných informací.⁵⁰ Na jiné právní předpisy, i když obsahují ustanovení o mlčenlivosti (zákon o bankách, zákon o advokacii, apod.), se toto omezení nevztahuje.⁵¹ *Mravnost* může být ohrožena, např. pokud jsou projednávány některé trestné činy uvedené v hlavě III. zvláštní části trestního zákoníku. *Průběh jednání* lze narušit např. srocením většího počtu osob před jednacím sálkem nebo budovou soudu a nevhodným chováním těchto osob.⁵² K zajištění pořádku pak lze využít součinnosti příslušníků justiční stráže.⁵³ *Bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků* může být ohrožen zejména obžalovaným za účelem zabránění svědkovi v podání svědeckví. Povinností orgánů činných v trestním řízení je proto svědky a osoby jim blízké chránit. Užívají k tomu zejména opatření k utajení totožnosti a podoby svědka (srov. § 50 zákona o Policii České republiky, § 55 odst. 2 a § 51 odst. 4 trestního zákoníku).⁵⁴ Rovněž při hlavním líčení a veřejném zasedání má předseda senátu (samosoudce) povinnost chránit zájmy svědků a osob jim blízkých, jimž v souvislosti s podáním svědeckví hrozí

⁴⁸ Srov. § 55 odst. 2, § 65 odst. 6, § 102a odst. 1, § 183a odst. 4 či § 209 odst. 1 trestního řádu.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 289/2000 (N 177/20 SbNU 249); a nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 2. 2007, sp. zn. I. ÚS 563/06 (N 22/44 SbNU 267).

⁵⁰ Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

⁵¹ Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 16. ISBN 978-80-87576-50-2.

⁵² Např. Pánek, J. IDNES.CZ. *Soud s členy Ztohoven přerušila pouliční kapela*. Video. [online]. 2016. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://video.idnes.cz/?idvideo=V160824_172027_zpravodaj_iri>

⁵³ Srov. § 22 odst. 2 zákona České národní rady č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážce České republiky.

⁵⁴ Alternativně srov. zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí (§ 183a odst. 4 trestního řádu). Trestní řád v § 200 odst. 1 in fine k tomuto výslovně stanovuje, že pokud před soudem vystupuje bez utajení své totožnosti nebo podoby osoba uvedená v § 102a odst. 1 trestního řádu, pak se veřejnost vyloučí vždy (obligatorně). *Jiným důležitým zájmem* svědka ohroženým např. v kontextu podání svědecké výpovědi může být ochrana údajů, na které dopadá bankovní tajemství (§ 8 odst. 2 trestního řádu, § 38 zákona o bankách) nebo údajů, na které se vztahuje obchodní tajemství (§ 504 občanského zákoníku) nebo údajů, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti (§ 99 odst. 2 trestního řádu), pokud má o nich svědek vypovídat.⁵⁵

Pro obžalovaného pak platí, že může být vykázán pouze na nezbytně nutnou dobu a po předchozí výstraze (§ 204 odst. 2 trestního řádu). Vykázání se činí usnesením, které svou povahou patří k rozhodnutím, jimiž se upravuje průběh řízení (srov. § 136 trestního řádu). V okamžiku, kdy je obžalovanému opět povolen přístup do jednací síně, sdělí mu předseda senátu (samosoudce) podstatný obsah jednání konaného v jeho nepřítomnosti, aby se k němu mohl vyjádřit.

Soud může o vyloučení veřejnosti dle § 200 odst. 3 trestního řádu rozhodnout usnesením (srov. § 136 trestního řádu) pouze po slyšení stran. Stranám se tím dává příležitost vyjádření svého postoje k důvodům a potřebnosti vyloučení veřejnosti a uvedení argumentů jejich postoj podporujících. Usnesení se veřejně vyhlásí, poznamená se do protokolu a není proti němu možná stížnost (§ 141 odst. 2 trestního řádu). Vyloučení veřejnosti bez zákonných důvodů je však možné považovat za podstatnou vadu řízení, pro kterou odvolací soud zruší rozsudek soudu prvního stupně (§ 258 odst. 1 písm. a) trestního řádu). V případě, že bylo rozhodnuto o vyloučení veřejnosti, oznámí se toto jasně a viditelně na dveřích jednací síně zároveň se zákazem vstupu nepovolaným osobám (§ 17 odst. 1 jednacího řádu).

Místo obecného vyloučení veřejnosti může soud použít mírnější prostředky k zajištění ochrany vypočtených hodnot. Takovými prostředky je odepření přístupu k jednání soudu nezletilým osobám a těm osobám, u nichž existuje důvodná obava, že důstojný průběh hlavního líčení a veřejného zasedání mohou rušit (§ 201 odst. 1 trestního řádu). Všechny osoby přítomné v jednací síni se musí zdržet chování, které by

⁵⁵ Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 2542. ISBN 978-80-7400-465-0.

mohlo narušit průběh či důstojnost soudního jednání. Tímto je myšleno např. projevování souhlasu nebo nesouhlasu s průběhem jednání, s výpovědí osob, s vyhlášenými rozhodnutími, atp. (§ 13 odst. 6 jednacího řádu), a to nejen verbálně, ale například i transparenty či potiskem na oblečení. Osoby rušící pořádek či chovající se urážlivě může předseda senátu (samosoudce) z jednací síně též vykázat (§ 204 odst. 1 trestního řádu) nebo jim po předchozím napomenutí udělit pořádkovou pokutu (§ 66 trestního řádu).

Soud může jednotlivým osobám z důležitých důvodů (např. studijní, resp. důvody plynoucí z výkonu odborné praxe justičních čekatelů,⁵⁶ apod.) povolit přístup k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání i v případech, kdy byla veřejnost vyloučena (§ 201 odst. 2 věta první trestního řádu). Dále na žádost každého obžalovaného musí být povolen přístup k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání dvěma jeho důvěrníkům (dohromady maximálně šest osob) i v případě, že byla veřejnost vyloučena. Toto je právem nikoliv povinností obžalovaných a taktéž důvěrníci mají právo a nikoliv povinnost se jednání soudu účastnit. Obžalovaní se mezi sebou musí na výběru důvěrníků dohodnout, pokud se neshodnou, výběr důvěrníků provede soud (§ 201 odst. 2 věta druhá až čtvrtá trestního řádu). Na základě novely provedené přijetím zákona o obětech trestných činů bylo obdobné právo přiznáno každému poškozenému, a to včetně omezení celkového počtu důvěrníků poškozených na šest a dohody na jejich výběru (§ 201 odst. 2 věta pátá trestního řádu). V případě, že byla veřejnost z hlavního líčení a veřejného zasedání vyloučena z důvodu *ohrožení utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem* nebo *ohrožení bezpečnosti nebo jiného důležitého zájmu svědků* (§ 200 odst. 1 trestního řádu), lze za důvěrníky (obžalovaných i poškozených) zvolit pouze ty osoby, proti nimž nemá soud námitek (§ 201 odst. 2 věta šestá trestního řádu). Má-li soud důvodné pochybnosti o tom, zda zvolení důvěrníci nenaruší ochranu utajovaných informací, s nimiž se seznámí, nebo že neohrozí bezpečnost či jiný důležitý zájem svědků, kteří budou vystupovat u hlavního líčení, může proti nim uplatnit námítky. K tomuto je třeba zdůraznit, že vyloučení veřejnosti obecně nebrání účasti poškozeného, zúčastněné osoby a jejich zmocněnců u hlavního líčení a veřejného zasedání (§ 202 odst. 6, § 42 a 43 trestního řádu).

⁵⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 2546. ISBN 978-80-7400-465-0.

Pokud byla veřejnost z hlavního líčení a veřejného zasedání vyloučena pro ohrožení utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, musí předseda senátu (samosoudce) upozornit osoby přítomné při jednání soudu, že v případě sdělení utajovaných informací, které se při jednání dověděli, nepovolaným osobám, se vystavují trestněprávním následkům⁵⁷ (§ 201 odst. 3 trestního řádu), toto navazuje na úpravu § 51b trestního řádu, která musí být rovněž dodržena. Předseda senátu (samosoudce) může dále formou opatření zakázat, aby si přítomní činili písemné poznámky o průběhu jednání a informacích na něm uvedených.

V řízení ve věcech mládeže stanovuje § 54 odst. 1 ZSVM obligatorní vyloučení veřejnosti z konání hlavního líčení a veřejného zasedání. Veřejnost je ze soudních jednání ve věcech mládeže vyloučena přímo na základě zákona a není proto třeba vždy v každé konkrétní věci rozhodovat o jejím vyloučení. Zároveň jsou však zákonem vypočteny osoby, které se konání hlavního líčení a veřejného zasedání zúčastnit mohou. Těmito osobami jsou mladistvý obžalovaný,⁵⁸ jeho dva důvěrníci (§ 201 odst. 2 trestního řádu), obhájce mladistvého, zákonní zástupci, opatrovník a příbuzní mladistvého v pokolení přímém, sourozenci, manžel nebo druh mladistvého (srov. § 22 a § 771 občanského zákoníku), a dále poškozený, jeho zmocněnec a důvěrníci (§ 201 odst. 2 trestního řádu), zúčastněná osoba (§ 42 trestního řádu) a její zmocněnec, zákonní zástupci a opatrovníci poškozeného a zúčastněné osoby, svědci, znalci, tlumočníci, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, úředníci Probační a mediační služby a zástupce školy, které mladistvý navštěvuje nebo výchovného zařízení, kde je umístěn. Hlavní líčení a veřejné zasedání nelze konat v nepřítomnosti mladistvého obžalovaného (s výjimkou řízení proti uprchlému) ani jeho obhájce (§ 64 odst. 1 ZSVM a § 202 odst. 4 věta druhá trestního řádu) a důvěrníci mladistvého i poškozeného se jednání soudu účastní, jen pokud o to mladistvý a poškozený požádají.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže takto omezuje účast na hlavním líčení a veřejném zasedání osobám, které nejsou přímo dotčeny předmětem konkrétního trestního řízení a ani se na tomto řízení nikterak nepodílí z důvodu zamezení šíření informací o trestním řízení, o osobě mladistvého a o dalších osobách zúčastněných na řízení. Cílem těchto omezení je zvýšená ochrana mladistvého před možnou

⁵⁷ Trestní stíhání pro trestné činy vyzvědačství (§ 316 trestního zákoníku) nebo ohrožení utajované informace (§ 317 a 318 trestního zákoníku).

⁵⁸ Ve smyslu § 92 odst. 3 ZSVM se toto vztahuje rovněž na dítě mladší patnácti let.

stigmatizaci v důsledku probíhajícího trestního řízení (srov. kapitolu 5.2.2.). Mladistvý je totiž chápán jako stále dostatečně nevyzrálý zranitelný jedinec, který je náchylný k ovlivnění a manipulaci, a na jehož psychiku, rozvoj a dotváření hodnotové stupnice může mít trestní řízení a především tlak „zvědavé“ veřejnosti doslova devastující účinek. Tento specifický zájem na ochraně osobnosti mladistvého tak odůvodňuje upřednostnění utajení informací o jeho provinění i před ústavně chráněnou zásadou veřejnosti trestního řízení a právem na informace. K dosažení výchovného působení trestního řízení na veřejnost totiž není nutné spojovat informování o trestním řízení s konkrétním určením osoby, proti níž se trestní řízení vede.⁵⁹

Na návrh mladistvého však může být hlavní líčení nebo veřejné zasedání konáno veřejně (§ 54 odst. 1 věta druhá ZSVM). Takováto možnost je pouze fakultativní a jejím předpokladem je právě osobní návrh mladistvého, nikdo jiný navrhnout konání veřejného hlavního líčení nebo veřejného zasedání nemůže. Podoba a forma návrhu není předepsána, užije se tedy obecné úpravy (§ 59 odst. 1 trestního řádu). Soud o návrhu rozhodne usnesením, kterým se upravuje průběh řízení (§ 136 trestního řádu). Při posuzování návrhu musí soud především dbát na to, aby konání veřejného hlavního líčení nebo veřejného zasedání bylo v zájmu mladistvého obžalovaného s ohledem na jeho věk i rozumovou a mravní vyspělost. V případě, že soud vyhoví návrhu mladistvého, koná se jednání soudu dle § 199 a 201 odst. 1 trestního řádu, lze tedy i tak odepřít přístup osobám nezletilým a těm, u nichž je obava, že by mohli rušit důstojný průběh jednání soudu. Soud má také i následně možnost z hlavního líčení nebo veřejného zasedání vyloučit veřejnost bez ohledu na to, že předtím rozhodl o veřejném konání jednání soudu, a to v případě, kdy je to *na prospěch mladistvého* (§ 64 odst. 3 písm. a) ZSVM).

Současná právní úprava je tedy dostatečně široká a zahrnuje poměrně rozsáhlou možnost omezení či vyloučení veřejnosti z jednání soudu. Možnost uvážení soudu je formulována způsobem, který umožňuje pružně reagovat na posuny společensky akceptovatelných projevů chování, což svědčí o úmyslu naplňovat principy otevřené a transparentní justice. Ve vztahu k osobám mladším osmnácti let je pak uskutečňována ústavní a mezinárodněprávní potřeba zvýšené ochrany těchto osob, ale zároveň je

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04 (N 205/39 SbNU 171), vyhlášen pod č. 20/2006 Sb.

zohledněna i jejich schopnost projevit vlastní vůli a čelit za své jednání rovnému zacházení.

Předseda senátu (samosoudce) je v průběhu hlavního líčení a veřejného zasedání rovněž povinen dbát, aby byla zachována důstojnost a vážnost soudního jednání (§ 203 odst. 2 trestního řádu).⁶⁰ V případech, o něž jeví veřejnost zvýšený zájem, ať už přímo nebo prostřednictvím médií, nebo pokud lze očekávat, že o určité případy bude veřejnost projevovat vyšší zájem, může předseda senátu (samosoudce) učinit nezbytná opatření proti přeplňování jednací síně (§ 201 odst. 1 věta druhá trestního řádu). Takovým opatřením je zejména nařízení jednání soudu do vhodné jednací síně s přihlédnutím k možnostem soudu a rozsahu předpokládaného zájmu veřejnosti (§ 17 odst. 2 jednacího řádu) nebo rozhodnutí o upravení přístupu do jednací síně pomocí vydávání vstupenek či místenek. Správa soudu poté zajistí vydání příslušného počtu vstupenek, jejich distribuci a ve spolupráci s justiční stráží organizaci přístupu veřejnosti do budovy soudu a jednací síně (§ 39 odst. 3 kancelářského řádu).

V zákoně o soudech a soudcích⁶¹ byl stanoven zákaz vstupovat se zbraní do budovy soudu nebo na místo, kde soud jedná. Výjimka z tohoto zákazu se vztahovala na příslušníky ozbrojených sborů, pokud byli ve službě. I v současnosti zákon o soudech a soudcích⁶² obsahuje zákaz vstupu do budovy soudu či na místo, kde se koná jednání soudu, *se zbraní nebo s jinými předměty, které jsou způsobilé ohrozit život nebo zdraví anebo pořádek* (např. pepřové spreje, špičaté deštníky, atp.). Výjimka ze zákazu je zde širší, neboť dopadá nejen na příslušníky ozbrojených sil a ozbrojených sborů, kteří při plnění svých služebních povinností vstupují do budovy soudu či na místo, kde se koná soudní jednání, ale rovněž se vztahuje na soudce. Výslovně pak stanovuje povinnost každého podrobit se při vstupu do budovy soudu či na místo, kde se koná jednání soudu, osobní prohlídce a prohlídce všech věcí, které má u sebe, aby bylo zjištěno, zda neporušuje tento zákaz.

V této souvislosti se Ústavní soud ČR zabýval ústavností požadavku na podrobení se bezpečnostní kontrole při vstupu do budovy soudu, ještě podle úpravy zákona č. 335/1991 Sb., a shledal, že se jedná o zcela nepatrné omezení, které se nijak

⁶⁰ Srov. Uznesenie Najvyššieho súdu SR ze dne 7. 3. 1991, sp. zn. Ndt 12/91 (R 40/1992).

⁶¹ § 8a zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁶² § 7 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

nedotýká podstaty ústavně zaručených práv a svobod a ani podzákonná norma (zde instrukce ministerstva spravedlnosti ve znění instrukce č. 3838/00-SM), kterou se podrobněji upravuje pravomoc a postup justiční stráže při bezpečnostní kontrole, není protiústavní. Každý, kdo se chce zúčastnit soudního jednání, je proto povinen podrobit se těmto zákonným omezením s vědomím, že jinak mu bude vstup k jednání soudu odepřen. Tento právní předpis pak vůči veřejnosti platí absolutně.⁶³

Novelou zákona o soudech a soudcích, zákonem č. 215/2011 Sb., byla do § 7 odst. 2 ZSS vložena druhá věta, která výjimku z povinnosti podrobit se prohlídce rozšiřuje na státní zástupce, advokáty, notáře a soudní exekutory, ovšem s tím, že předseda příslušného soudu má možnost ustanovení druhé věty omezit. Této možnosti je v praxi poměrně hojně využíváno především pro vynětí advokátů, což se může jevit jako problematické. Objevily se bohužel i případy, kdy byly prohlídky advokátů prováděny nedůstojně, a předseda Nejvyššího soudu ČR proto na žádost České advokátní komory upozornil předsedy soudů všech stupňů na tento problém. Člen představenstva České advokátní komory Michal Žižlavský k tomuto uvedl, že se jedná o porušení zásady rovnosti stran, neboť s advokáty, ve srovnání se státními zástupci, není zacházeno stejně.⁶⁴ Soustava státních zastupitelství však kopíruje soustavu soudů a nezřídka tak soudci a státní zástupci sdílejí jedinou budovu či justiční areál a bylo by zjevně nelogické, vyžadovat po nich podrobení se prohlídce stejně jako po vnějšcích příchozích. S názorem Žižlavského se proto nemohu ztotožnit, neboť může dost dobře sloužit i jako zástupný argument.⁶⁵ To nemění nic na tom, že kontroly a prohlídky každého (včetně advokátů), kdo přichází do budovy soudu, by měly být prováděny způsobem nenarušujícím lidskou důstojnost kontrolovaného příchozího.

Předseda soudu může rovněž dle § 7 odst. 3 ZSS ad hoc rozšířit výjimky ze zákazu podle odst. 1 i z nutnosti podrobit se prohlídce podle odst. 2 o konkrétně určené osoby.

⁶³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2002, sp. zn. III. ÚS 627/01 (N 44/26 SbNU 11).

⁶⁴ Šrámek, D. Česká justice. *Zouvaní bot či sundávání opasků. Advokáti kritizují ponižující jednání justiční stráže* [online]. 2016. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <<http://www.ceska-justice.cz/2016/04/zouvani-bot-ci-sundavani-opasku-advokati-kritizuji-ponizujici-jednani-justicni-straze>>

⁶⁵ Odbor vnějšcích vztahů ČAK. Bulletin advokacie. *Informace vedení ČAK k nedůstojným prohlídkám u soudů*. [online]. 2016. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/informace-vedeni-cak-k-nedustojnym-prohlidkam-u-soudu?browser=full>>

4.4. Účast veřejnosti prostřednictvím médií

Veřejnost se jednání soudu nemusí nutně zúčastnit a pozorovat jej osobně a bezprostředně, ale může to činit též prostřednictvím médií (veřejných sdělovacích prostředků). Zásada veřejnosti je tedy stejnou měrou naplňována i umožněním přístupu médií k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání a informováním veřejnosti o trestním řízení jejich prostřednictvím. Tímto lze rozdělit veřejnost na tu, která je přítomna přímo v jednacích síních (veřejnost v soudních síních) a na tu, která dění v jednacích síních sleduje zprostředkovaně prostřednictvím činnosti médií (veřejnost mediální).⁶⁶

Média lze obecně definovat jako druh komunikačního kanálu, jejímž prostřednictvím autor informace sděluje tuto informaci jejím adresátům a obsah této informace pak vyvolává nějaký účinek. Význam a vliv médií, jako masových sdělovacích prostředků stále roste a sdělované informace jsou proto dnes snadno dostupné v podstatě neomezenému množství adresátů. Média mají sice především zprostředkovávat informace, ale mohou rovněž plnit roli komunikační, předávat a uchovávat kulturní hodnoty (vzdělávat) a rovněž bavit. Rozlišujeme dvě základní skupiny médií - tisková média, která se šíří na hmotném nosiči, a elektronická média, která se šíří vlnovým či datovým přenosem.⁶⁷ Média lze rovněž dělit na tradiční (televize, rozhlas, tisk) a tzv. nová (internet). Je poměrně paradoxní, že tradiční média sice nemají zdaleka takový dosah, co se týče počtu adresátů, jako média nová, přesto je jejich právní regulace a omezení z ní plynoucí nepoměrně vyšší oproti stále nově se formujícím způsobům přenosu informací pomocí nových médií. Samozřejmě je tato situace zcela logická, neboť právo se nedokáže a z hlediska zachování určité míry právní jistoty ani nemůže vyvíjet takto rychle, i když určitá míra předvídatelnosti by mu rovněž chybět neměla.

Zájem médií o trestní řízení je pak pochopitelný, neboť trestní řízení patří tradičně k velice atraktivním a pro veřejnost zajímavým tématům. Bohužel ze strany médií není při tvorbě zpráv s touto tematikou zpravidla kladen potřebný důraz na jejich nezájatost a vypovídající informační hodnotu. Média proto uveřejňují stále více tendenční a bulvarizující obsah na úkor věcného zpravodajství. Takové informace mají za úkol šokovat a provokovat, nikoliv informovat veřejnost o věcech veřejného zájmu a

⁶⁶ Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 29. ISBN 978-80-87576-50-2.

⁶⁷ Rozehnal, A. *Mediální právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 63 - 64. ISBN 978-80-7380-549-4.

společenské důležitosti. Veřejný zájem je médií chybně nahlížen nikoli z hlediska principů občanské společnosti, tj. na čem má společnost zájem, ale spíše z hlediska prahnutí po zajímavostech a zábavě, tj. co společnost zajímá. Cílem médií při informování veřejnosti má být snaha přispět k debatě o věcech veřejného zájmu, nikoli šíření kontroverzních polopравd a spekulací.

Ač se soudní jednání konají v zásadě veřejně, není tím myšleno, že se konají pro veřejnost. Jednací síň neslouží jako divadelní či konferenční sál a i přístup mediální veřejnosti je tak možné omezit či vyloučit stejnými prostředky jako to soud činí u veřejnosti osobně přítomné (viz kapitola 4.3.2.). Nad to zákon o soudech a soudcích obsahuje úpravu přímo zaměřenou na přítomnost médií v jednací síni. Podle ust. § 6 odst. 3 ZSS je možné v průběhu jednání soudu *uskutečňovat obrazové nebo zvukové přenosy a pořizovat obrazové záznamy* pouze s předem daným souhlasem předsedy senátu (samosoudce). Dále *pořizovat zvukové záznamy* je dovoleno jen s vědomím předsedy senátu (samosoudce), který však může zakázat jejich pořizování, pokud hrozí, že způsob provádění nahrávání může narušit průběh a důstojnost soudního jednání. Obdobná úprava již byla obsažena v § 8 odst. 3 zákona č. 335/1991 Sb.⁶⁸

Média však musí při uskutečňování obrazových nebo zvukových přenosů a při pořizování obrazových nebo zvukových záznamů dbát na to, aby respektovala presumpci nevinu (§ 2 odst. 2 trestního řádu), nezveřejňovala informace, na které se vztahuje zákaz jejich zveřejnění nebo omezení jejich rozsahu (§ 8b a § 8c trestního řádu a § 53 a § 54 ZSVM) a dodržela příslušná ustanovení o ochraně osobnosti (§ 81 a násl. občanského zákoníku).

Úpravu možností zaznamenávání průběhu soudního jednání můžeme tedy rozlišit na povolovací, ohlašovací a volnou.⁶⁹ Do povolovacího režimu jsou zahrnuty *obrazové nebo zvukové přenosy*, tedy přímé přenosy audiovizuální formou (televize, internet) nebo pouze audio formou (rozhas) či formou němého obrazu (webkamera). Povolení či nepovolení přímého přenosu z jednací síně, stejně jako pořizování obrazových záznamů z jednání soudu, plně závisí na uvážení soudu. Zákon nestanovuje žádná konkrétní kritéria, podle nichž by se soud při své úvaze musel řídit. Předseda senátu (samosoudce)

⁶⁸ „Předseda senátu rozhoduje o tom, zda je možné v průběhu soudního jednání pořizovat obrazové záznamy nebo uskutečňovat obrazové nebo zvukové přenosy.“

⁶⁹ Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 30. ISBN 978-80-87576-50-2.

musí i tak dbát na řádný průběh řízení, zachování rovnosti stran řízení a zajistit, aby nevznikla pochybnost o spravedlivém rozhodnutí ve věci.⁷⁰

V ohlašovacím režimu je pořizování čistě zvukových nahrávek v průběhu jednání, v případě, že nejsou v reálném čase přenášeny mimo soudní síň a uveřejňovány (viz předchozí odstavec). Předsedovi senátu (samosoudci) musí být předem oznámen úmysl je pořizovat. Zákon stanovuje, že pořizování nahrávek lze zakázat, a to v případě, že by mohly narušit průběh nebo důstojnost jednání. Poměrně zavádějící formulace uvozující tyto dva důvody, tj. „způsob jejich provádění“, může být chybně interpretována tak, že omezení směřuje pouze k tomu, aby samotný způsob nahrávání nenarušoval soudní jednání (šumění mikrofonu, cvakání a převíjení pásky, apod.). Smyslem těchto omezení je však především zabránění pořizování zvukových nahrávek za situace, kdy se svědek (i když není jinak užito žádné z opatření na jeho ochranu) zdráhá vypovídat o skutečnostech významných pro objasnění věci, neboť se obává, že záznam by jej či jeho zájmy mohl ohrozit. Hovoříme zde o záznamu, který neslouží pouze pro účely řízení a bude tedy zjevně užit veřejně. Rovněž by takový záznam mohl ohrozit jiný ze zájmů chráněných v trestním řízení (viz § 200 odst. 1 trestního řádu), což by zjevně průběh řízení narušilo více, než samotná hlučnost nahrávacích zařízení.⁷¹

V zásadě by však vzhledem k principům a funkcím otevřené justice nepovolení přímého přenosu nebo zakázání pořizování záznamu nemělo být zcela nedůvodné, aby se nejednalo o svévoli. Tato omezení by proto měla sledovat a chránit legitimní cíle a důležité zájmy subjektů řízení a osob na řízení zúčastněných,⁷² s tím, že důvody, z nichž lze zakázat pořizování zvukových nahrávek lze vztáhnout rovněž na obrazové či zvukové přenosy a pořizování obrazových záznamů. Tímto se ve svém nálezu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2672/07, zabýval i Ústavní soud ČR. Zároveň však při odepření souhlasu s uskutečněním přenosu či zhotovením záznamu není sama o sobě porušena zásada veřejnosti, neboť ta se i tak, včetně novinářů, veřejného jednání soudu zúčastnit může.

⁷⁰ Srov. Kocourek, J., Záruba, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 169. ISBN 80-7179-761-8.

⁷¹ Srov. Kocourek J. *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 53 a 54. ISBN 978-80-7400-292-2.

⁷² Srov. zásadu 14. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. Rec (2003) 13, k poskytování informací o trestním řízení v médiích.

Předseda senátu (samosoudce) může v rámci své pravomoci (§ 203 odst. 1 trestního řádu) rovněž vymezit místo či část jednací síně, kde nahrávání, pořizování snímků či přenos nebude rušit průběh soudního jednání ani jeho důstojnost.⁷³ Nelze rovněž zapomínat na další omezení stanovená na ochranu poškozeného (§ 8b odst. 2 a 3 trestního řádu), na ochranu mladistvého obžalovaného (§ 54 odst. 1 ZSVM) a spojená s obecným vyloučením veřejnosti (§ 200 a 201 trestního řádu), která se mohou užít v zásadě na každého, tedy i na zástupce médií.⁷⁴

Předseda senátu (samosoudce) však nemusí povolovat zachycování průběhu jednání soudu písemnými poznámkami, nákresy, črty, apod. Pokud není narušován průběh nebo důstojnost jednání soudu, lze si zcela volně činit poznámky či přímo písemně informovat z jednací síně. Textové přímé přenosy jsou však poněkud problematickým tématem, neboť jejich sdělovací povaha je v zásadě stejná s audio či audiovizuálními přenosy a absence zvukového či obrazového materiálu má na vypovídací hodnotu obsahu jen minimální vliv.

Právní úprava § 6 odst. 3 ZSS však nebrání pořizování audio nebo audiovizuálních záznamů, které slouží pro účely řízení a nikoli zveřejnění (§ 55a a 55b trestního řádu), tj. záznamy pro účely obhajoby, k zajištění práv poškozeného, protokolace jednání, výslech prostřednictvím videokonference, apod.⁷⁵

Mnohem palčivější problémy však nastávají až v okamžiku, kdy média při jednání soudu nebo mimo něj od orgánů činných v trestním řízení (viz kapitola 5.1.) případně jinými způsoby (od procesních stran, osob zúčastněných na trestním řízení, atp.) získají informace o trestním řízení a dále je zpracovávají a šíří. Sdělují-li média veřejnosti informace o otázkách veřejného zájmu, mají tak činit pouze na základě co nejpresněji zjištěného skutkového stavu, a pouze v dobré víře, že veřejnosti poskytují přesné a seriózní informace v souladu s novinářskou etikou a pravidly své profese. Jelikož právo má být pouze minimem morálky, etická pravidla výkonu novinářské profese více upravují vnitřní předpisy a kodexy jednotlivých médií. Takovými interně

⁷³ Srov. zásadu 13. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. Rec (2003) 13, k poskytování informací o trestním řízení v médiích.

⁷⁴ Srov. zásadu 12. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. Rec (2003) 13, k poskytování informací o trestním řízení v médiích.

⁷⁵ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 14. 2. 2008 sp. zn. II. ÚS 2672/07 (N 36/48 SbNU 449).

platnými dokumenty jsou např. Etický kodex novináře, Kodex České televize nebo Etické desatero Extra.cz.

Syndikát novinářů České republiky přijal dne 18. 6. 1998 Etický kodex novináře,⁷⁶ který je ve své aktualizované formě v českém žurnalistickém a potažmo obecně v českém mediálním prostředí pravděpodobně nejrozšířenějším uceleným dokumentem sloužícím k mimoprávní regulaci chování a činnosti informačních médií. Kodex je rozdělen v zásadě na tři části. První část se zabývá právem občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace, jejichž původ je znám a ověřen. Při šíření těchto informací je třeba rozlišovat fakta od osobních názorů. Stanovuje rovněž nepřipustnost vydávání domněnek za ověřená fakta, užívání nepoctivých způsobů získávání informací a nepřipustnost akceptování cenzury.

V druhé části jsou stanoveny požadavky na vysokou profesionalitu, odpovědnost a morální integritu novináře zejména ve vztahu k jeho nezávislosti, nezájatosti a nezneužívání případných výhod a možností, které mu jeho profese přináší. Pro účely informování o trestním řízení je však nejdůležitější část třetí, kde je kladen důraz na důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšující autoritu médií. Novinář musí při své práci dbát na to, aby informace, které zveřejňuje, byly co nejvíce přesné a prověřené a jakékoliv nepřesnosti neprodleně opravovat. Při své činnosti novinář dále musí respektovat soukromí všech osob, především nezletilých a těch, jejichž svéprávnost byla omezena. Dále novinář zásadně neidentifikuje osoby blízké obviněným a obětem trestných činů, pokud k tomu nedají výslovný souhlas, dodržuje presumpci nevinny a důsledně se zdrží publikace pomluv a neprokázaných obvinění. Kodex také obsahuje zákaz protiprávního jednání s důrazem na autorské (plagiátorství), trestní (hate crimes) či občanské (osobnostní práva) právo.

Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky byl dne 2. 7. 2003 schválen Kodex České televize.⁷⁷ Jasným předpokladem tedy je, že Kodex ČT, stejně jako sama veřejnoprávní televize, by měl mít mnohem přísnější a výrazněji kvazilegální požadavky na dodržování morálky a novinářské korektnosti při zveřejňování informací oproti kodexům čistě soukromých médií. Tohoto je na jednu stranu zjevně dosaženo co

⁷⁶ Syndikát novinářů ČR, z.s. *Etický kodex*. Etika. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex>

⁷⁷ Česká televize. *Kodex České televize*. Zákony a pravidla. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu>

do rozsahu Kodexu ČT a podrobnosti jeho úpravy, která je zaměřena velice obecně a zahrnuje i úpravu většiny myslitelných účelů a funkcí tohoto média veřejné služby. Pro zaměstnance tohoto veřejnoprávního média má Kodex ČT bezpochyby závaznost a vymahatelnost vnitřního předpisu.

Z pohledu problematiky informování o trestním řízení je důležitý především čl. 14 Kodexu ČT, z nějž plynou povinnosti respektování zásady presumpce nevinny (odst. 14.1 až 14.3), ochrany mladistvých (odst. 14.4), a ochrany příbuzných podezřelého či odsouzeného (odst. 14.5), s výjimkami pro osoby veřejného zájmu (politici, veřejní činitelé, atp.). Kodex ČT deklaruje v čl. 15 respekt k neveřejnosti lidského soukromí, zároveň však připouští narušení ve věcech veřejného (či vážného veřejného) zájmu. Česká televize, potažmo její zaměstnanci, rovněž musí dle čl. 5 dbát o přesnost a nestrannost zveřejňovaných informací (odst. 5.6), zjišťovat a ověřovat všechny skutečnosti a údaje pokud možno ze dvou důvěryhodných a na sobě vzájemně nezávislých zdrojů (čl. 5.8 a 5.9), striktně rozlišovat mezi zprávou a hodnotícím soudem (čl. 5.7) a informace získávat pouze poctivými a právem dovolenými postupy (čl. 5.13).

Jako třetí příklad pokusu o stanovení obecně přijímaných pravidel mediální etiky můžeme srovnat tzv. Etické desatero Extra.cz,⁷⁸ což je sice zcela nezpravodajské, údajně zábavné, médium, avšak i v mediích zcela bulvárního charakteru se vyskytují informace spojené s trestním řízením. Desatero má reagovat na bulvarizaci seriózních médií, kdy „opravdový bulvár“ prý trpí předsudky, které jej jako ryze zábavné médium odsuzují. Obsahem deseti bodů je zde mimo jiné slib vyvarovat se lžím, neprodleně opravit nepravdivé informace a omluvit se za jejich uveřejnění, ochrana a ohleduplný přístup k nezletilým, postup vždy na základě obecných etických pravidel a zákonných ustanovení či ochrana zdroje informací.

Právě zásada ochrany zdroje informací je jedním ze samostatných aspektů získávání a zveřejňování informací. V zásadě se jedná o záruku osobám, které poskytly novináři informaci. Novinář se zavazuje, že nikomu nebude sdělena identita zdroje informací, i kdyby mu z toho vznikly potíže. Zároveň zahrnuje oprávnění odepřít odhalení zdroje informací i soudu, jinému státnímu orgánu či orgánu veřejné správy.

⁷⁸ Novotný, P. EXTRA.CZ. *eXtra.cz zavádí etické desatero, které z bulvárních hyen definitivně dělá hlídací psy demokracie!*. Celebrity. [online]. 2014 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.extra.cz/extra-cz-zavadi-eticke-desatero-ktere-z-bulvarnich-hyen-definitivne-dela-hlidaci-psy-demokracie>

Kromě etické roviny stanovené např. v třetí části Etického kodexu novináře nebo v čl. 16 odst. 16.11 a 16.12 Kodexu České televize má ochrana zdroje informací i právní roviny zakotvenou v § 16 tiskového zákona a lze ji dovozovat i přímo z čl. 17 Listiny. V tuzemské judikatuře⁷⁹ i judikatuře Evropského soudu pro lidská práva⁸⁰ je tato problematika rovněž hojně zastoupena.

Média tedy musí při poskytování informací o trestním řízení dodržovat nejen zákonná omezení plynoucí z Listiny, trestního řádu, zákona o soudnictví ve věcech mládeže, zákona o soudech a soudcích, občanského zákoníku a dalších norem platného práva, ale rovněž by měly dodržovat etická profesní pravidla, která vycházejí z celospolečenského nastavení vnímání morálky, mravnosti a veřejného pořádku. Stěžejními principy, na které musí média při své činnosti dbát, jsou tak především zachování presumpce nevinny, ochrana osobnostních práv osob, o nichž informují, především pak osob nezletilých a těch, kterým byla způsobena újma, a též zachování dobrých mravů. Tyto a obdobné principy jsou pak nutně poměřovány s ústavně zakotvenou svobodou slova a právem na informace (viz kapitola 2.). V tomto smyslu je nutné vyhnout se např. nevhodné formulaci jinak pravdivých informací, která by mohla být zavádějící a narušit osobnostní práva nebo presumpci nevinny, i když to ze strany médií bude na úkor čtivosti a atraktivity takové informace.⁸¹

Role médií tím zahrnuje nejen právo svobodně zveřejňovat informace o všem, co je atraktivní pro příjemce těchto informací a na čem lze spatřovat veřejný zájem společnosti být informována, ale taktéž povinnosti, aby zveřejňované informace byly pravdivé, ověřitelné, nezkreslené, objektivní, apod. Média nesmí při své činnosti překračovat zákonné, ale i určité etické mantinely, respektovat práva jiných osob a chránit práva osob ve slabším postavení. Jejich povinností je však sdělovat veřejnosti informace a myšlenky důležité pro její další rozvoj, ochranu a fungování. Právo veřejnosti být prostřednictvím médií informována o věcech veřejného zájmu a svoboda

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 394/04 (N 184/38 SbNU 471); nebo nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 1997, sp. zn. III. ÚS 149/97 (N 150/9 SbNU 319).

⁸⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 17488/90, ze dne 28. 3. 1996, ve věci Goodwin v. Spojené království; nebo rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 821/03, ze dne 15. 12. 2009, ve věci Financial Times Ltd a další v. Spojené království.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1413/2012.

projevu jednotlivých novinářů⁸² je tedy chráněna pouze za předpokladu, že média informace zveřejňují v dobré víře a na základě co nejpřesněji a nejspolehlivěji zjištěných informací v souladu s novinářskou etikou.⁸³ Na druhou stranu, pokud mají média v demokratické společnosti informováním veřejnosti plnit úlohu „hlídacího psa“, musí mít veřejnost zároveň právo informace obdržet.⁸⁴

Problémem, který byl již výše naznačen, je senzacechtivost médií a nedodržování etických a bohužel občas i zákonných omezení a pravidel týkajících se informování o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných. V zásadě jsem toho názoru, že ač je současná právní úprava na možnosti poskytování informací o trestním řízení velice velkorysá a místy možná až nedůvodně benevolentní (viz kapitola 5.3.), média ji spíše zneužívají a občas se snaží ji i obcházet.

Nedůvodnou otevřenost právní úpravy spatřuji v možnosti přenosů z jednání soudu. On-line zpravodajství ze soudní síně je obrovským zásahem do osobnostních práv všech osob zúčastněných na soudním jednání a potenciálně nepřiměřeně ohrožuje celé soudní řízení tím, že přítomnost médií, které v reálném čase přenášejí dění z jednacích síní, zastrahuje či přinejmenším ovlivňuje svědky, na které je i bez přítomnosti kamer potenciálně činěn obrovský psychický tlak. Tento názor zastává i současný předseda Nejvyššího soudu ČR.⁸⁵ Dalším problémem je ovlivňování výpovědí nevyslechnutých svědků, kteří mohou při čekání před jednacím síní pohodlně sledovat či si číst obsah výpovědi svědka, který je soudem vyslýchán před nimi.

Přímé přenosy z jednání soudu též umožňují obžalovanému a jeho advokátům, aby svým vystupováním „pro kamery“ ovlivňovali mínění široké veřejnosti. Totéž, ale v opačném gardu, platí i pro poškozené a jejich právní zástupce. Bez ohledu na to, zda je obžalovaný následně na základě řádně provedeného řízení pravomocně odsouzen anebo případně zproštěn, může mít průběh a výsledek řízení na širokou veřejnost nikoliv

⁸² Srov. zásadu 1. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. Rec (2003) 13, k poskytování informací o trestním řízení v médiích.

⁸³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 21279/02 a č. 36448/02, ze dne 22. 10. 2007, ve věci *Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie*.

⁸⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 73604/01, ze dne 21. 9. 2006, ve věci *Monnat v. Švýcarsko*.

⁸⁵ Kubištová, P., Pánek, J. IDNES.CZ. *Šéf Nejvyššího soudu: Kamery u celého procesu? Ne, ani u politiků*. Zprávy. Domáci. [online]. 2015 [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-pavlem-samalem-096-/domaci.aspx?c=A151027_133736_domaci_pku>

výchovný účinek, ale spíše v ní vzbuzovat (ač zcela nedůvodně) pocit nefunkčnosti, neefektivnosti a zdlouhavosti soudního řízení. Toto se projevilo v několika mediálně známých kauzách poslední doby - s obžalovaným D. Ráthem,⁸⁶ odsouzeným P. Kramným⁸⁷ či zproštěnou V. Marešovou.⁸⁸

V této souvislosti spatřuji problém a velikou mezeru v právní úpravě v možnosti zcela volného a neregulovaného textového přímého přenosu ze soudní síně. Média prostřednictvím internetu hojně používají moderních technologií, aby krátkými „zprávičkami“ informovali o aktuálním dění v jednacích síních a fakticky tak obcházejí povolovací režim, který platí pro audio a audiovizuální přenosy a obrazové záznamy, čímž se vytrácí většina smyslu a účelu nepovolení přenosu z jednacích síně. Příkladem je právě zmiňovaná kauza D. Rátha, kdy internetový deník IDNES.cz o průběhu celého jednání informoval prostřednictvím on-line reportáže⁸⁹ v níž sám referující novinář konstatuje, že do jednacích síně byli vpuštěni pouze píšící novináři, ale fotografové a kameramani se zúčastní *jen začátku jednání, pak je soudce vykáže*, což následně potvrdil konstatováním, že *kameramani a fotografové neochotně a po několikátém vyzvání opouštějí sál* (str. 46 on-line reportáže).

Nejpalčivějším problémem medializace trestního řízení je však samotný způsob informování o něm. Média v zásadě neumí správně procesně pojmenovat osobu, proti níž se řízení vede a rozlišit její postavení v jednotlivých fázích řízení. Nejraději užívají citově zabarvené pojmy jako zloděj, lupič, podvodník, přinejlepším pachatel, a to již ve fázi prověřování, kdy není jednoznačné, ani zda bude vůbec trestní stíhání zahájeno a proti komu. Pro média je nepochybně důležitější poutavý a zavádějící titulek typu „Chránil svůj majetek, soud ho potrestal“ nebo oblíbené „Soud osvobodil vraha...“. Dochází tak nejen k narušování principu presumpce nevinny, ale rovněž k zásahům do důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a ochrany jména osob, proti nimž se trestní

⁸⁶ IDNES.CZ. *Případ Davida Ratha*. Zprávy. Domáci. [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/pripad-davida-ratha-0oz-/domaci.aspx?klic=64175>

⁸⁷ AKTUÁLNĚ.CZ. *Téma: Petr Kramný*. Zprávy. [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/petr-kramny/l~182ea41a1bfd11e593f4002590604f2e/?redirected=1480096782>

⁸⁸ LIDOVKY.CZ. *Věra Marešová*. Zprávy. Domov. [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/vera-maresova-0d3-/zpravy-domov.aspx?klic=172270>

⁸⁹ IDNES.CZ. *Soud s Davidem Ráthem*. Zprávy. Domáci. On-line reportáž. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/soud-s-davidem-rathem-05r-/online.aspx?online=1005313>

řízení vede. Učebnicovým příkladem je výše zmíněná kauza V. Marešové, kterou média překřtila v průběhu řízení na „sestru smrt“⁹⁰ a po pravomocném zproštění obžaloby V. Marešové rychle své titulky zpětně opravovala.

⁹⁰ Holecová, S. Neovlivní.cz. *Novináři jí říkali sestra smrt, vypadalo to jednoznačně. Nebylo*. Rozhovory o médiích. [online]. 2016. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://neovlivni.cz/novinari-ji-rikali-sestra-smrt-vypadalo-to-jednoznacne-nebylo>>

5. Poskytování informací o trestním řízení

Právní úprava poskytování informací o trestním řízení veřejnosti v minulosti neukládala, s výjimkou úpravy přístupu veřejnosti na hlavní líčení (viz kapitola 4.2.), orgánům činným v trestním řízení povinnost sdělovat veřejnosti informace o trestním řízení ani jeho výsledku, pokud nekončil veřejným vyhlášením rozhodnutí ve věci. Znění trestního řádu od 1. 8. 1965⁹¹ do 31. 12. 1991 upravovalo zveřejňování výsledků trestního řízení v ust. § 179. Podle něj mohly být výsledky přípravného řízení zveřejňovány jen se souhlasem vyšetřovatele a prokurátora, a v řízení před soudem jen se souhlasem předsedy senátu a to až do doby zahájení hlavního líčení. V důsledku politického a společenského vývoje po listopadu roku 1989 a přijetí Listiny bylo však nutné trestní řád novelizovat. Ustanovení § 179 bylo totiž v rozporu s čl. 17 odst. 5 Listiny⁹², které stanovuje, že státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat veřejnosti informace o své činnosti. Zákon č. 558/1991 Sb. tak do trestního řádu přidal § 8a, podle něhož orgány činné v trestním řízení mají informovat o své činnosti veřejnost prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků (médií). Přitom dbají na to, aby neohrožovaly objasnění skutečností důležitých pro posouzení věci a nezveřejňovaly údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, o osobách účastnících se trestního řízení. A dále dbají, aby neporušily zásadu presumpce nevinny (zde vyjádřeno jako zákaz presumpce viny). Orgány činné v trestním řízení zároveň mohly, z důvodů uvedených v předešlé větě, poskytnutí informací odepřít.

Tato úprava platila až do doby novelizace trestního řádu přijetím zákonů č. 52/2009 Sb. a č. 207/2011 Sb., kterými bylo ust. § 8a novelizováno a byly k němu připojeny ust. § 8b, § 8c a následně i § 8d. Tato ustanovení upravují především poskytování informací orgány činnými v trestním řízení a ochranu osobnostních práv při zveřejňování informací z trestního řízení, a to nejen ve vztahu k obviněnému (obžalovanému), ale i k ostatním osobám na trestním řízení zúčastněným a zvláště pak ochranu určitých poškozených (viz kapitola 5.2.1.).

⁹¹ Zákon č. 57/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁹² Herczeg, J. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. s. 34. ISBN 978-80-87576-50-2.

Těchto ustanovení se rovněž plně užije v řízení proti právnickým osobám, neboť zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nemá ohledně poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných žádná speciální ustanovení. Nutně se tedy aplikuje ust. § 1 odst. 2 ZTOPO, které mimo jiné uvádí, že pokud nestanoví tento zákon jinak, použije se v řízení proti právnické osobě trestní řád, není-li to z povahy věci vyloučeno.

Nad rámec níže popsaných principů zveřejnění lze v řízení proti právnickým osobám uložit uveřejnění odsuzujícího rozsudku i jako trest (samostatně nebo jako vedle jiného), a to v případě, že je třeba seznámit s ním veřejnost. Zejména vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, anebo zájmu na ochraně bezpečnosti lidí nebo majetku, popřípadě společnosti. Druh veřejného sdělovacího prostředku, kde má být rozsudek zveřejněn, rozsah zveřejnění a lhůtu ke zveřejnění rozsudku určí soud (§ 15 odst. 1 písm. h) a § 23 odst. 1 ZTOPO). Ve zveřejněném rozsudku musí být uvedeny údaje o obchodní firmě nebo názvu právnické osoby a jejím sídle. Jakékoliv jiné údaje, které umožňují identifikaci fyzické nebo právnické osoby odlišné od odsouzeného musí být před zveřejněním rozsudku anonymizovány. Rozsudek je zveřejněn na náklady odsouzeného (§ 23 odst. 2 a § 41 ZTOPO).

Úprava trestního řádu se subsidiárně použije i na trestní řízení ve věcech mládeže (srov. § 1 odst. 1, 3 ZSVM), avšak zákon o soudnictví ve věcech mládeže se ochraně soukromí mladistvých a veřejnosti řízení sám věnuje v oddílu 6, tj. v ust. § 52 až 54 ZSVM. Nutno podotknout, že v době, kdy byl trestní řád novelizován zákonem č. 52/2009 Sb., byla již pět let, tj. od počátku účinnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže (1. 1. 2004), účinná mnohem podrobnější právní úprava ochrany mládeže v trestním řízení, jejíž formulací se trestní řád následně částečně inspiroval (srov. § 8a a 8b trestního řádu). Stejně tak i zákon o trestním soudnictví nad mládeží⁹³ obsahoval v § 60 zákaz zveřejnění zprávy o trestném činu spáchaném osobou mladistvou anebo zveřejnění zprávy z trestního řízení proti mladistvému anebo zveřejnění podobizny mladistvého, a to v případě, že na jejich základě bylo možné mladistvého identifikovat. Zveřejnění takového údaje či podobizny bylo přečinem trestaným *peněžitým trestem od 100 Kč do 5.000 Kč nebo vězením od tří dnů do jednoho měsíce*. Zveřejnění však nebylo trestným činem, pokud se tak stalo se svolením soudu nebo státního zastupitelství, a též pokud sloužilo k účelům trestního řízení.

⁹³ Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanovuje pravidla ochrany osobních údajů a soukromí mladistvých i jiných osob zúčastněných na řízení a pravidla pro zajištění veřejnosti řízení. Pojmem mladistvý zákon o soudnictví ve věcech mládeže rozumí fyzickou osobu, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku (§ 2 odst. 1 písm. c) ZSVM). Obsah ust. § 52 až 54 ZSVM, jak budou popsány dále, je však nutno vztáhnout i na dítě mladší patnácti let (§ 2 odst. 1 písm. b) ZSVM), neboť § 92 odst. 3 ZSVM stanoví, že tato ustanovení platí pro řízení s dítětem mladším patnácti let obdobně.

5.1. Zveřejňování informací orgány činnými v trestním řízení

Orgány činnými v trestním řízení se dle ust. § 12 odst. 1 trestního řádu rozumí *soud, státní zástupce a policejní orgán*. V odstavcích 2 až 5 tohoto ustanovení jsou pak pojmy soud, státní zástupce a policejní orgán dále rozvinuty, aby bylo zřejmé, kdo všechno se jimi pro účely trestního řízení rozumí.

Zveřejněním se pak dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 3. 1935, sp. zn. Zm IV 637/34 (R 5247/1935)⁹⁴ rozumí takové jednání, které je způsobilé učinit obsah zprávy či informace přístupný většímu počtu osob, zároveň se však nevyžaduje, aby se tak stalo tiskem. Pouhé sdělení informací orgány činnými v trestním řízení jednotlivci tedy samo o sobě není zveřejněním. Pokud však zájem této osoby zjevně směřuje k tomu, aby získané informace poskytla širšímu okruhu osob, tj. veřejnosti, případně pokud orgány činné v trestním řízení sdělují informaci sami prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků (médií), pak musí dbát na omezení § 8a a násl. trestního řádu, popsána níže. Ke zveřejnění může dojít nejen prostřednictvím klasických médií jako je tisk, rozhlas, televize, ale rovněž pomocí veřejné počítačové sítě jakou je Internet. Obdobně účinný způsob zveřejnění může být i tvorba a distribuce letáků, plakátů, hlasitá orální či reprodukováná produkce na veřejném prostranství, apod.

Předčasné zveřejnění většiny skutečností a výsledků trestního řízení může podstatně ztížit či dokonce zmařit činnost orgánů činných v trestním řízení. Orgány činné v trestním řízení proto nesmí nijak ohrozit řádný průběh řízení vedoucího k odhalení a usvědčení pachatele trestného činu. Toto nebezpečí se nejznatelněji projevuje především v přípravném řízení. Informace poskytované veřejnosti musí být svým rozsahem i samotným druhem informace přizpůsobeny tomu, aby při objasňování trestní věci a skutečností důležitých pro posouzení trestní věci tuto činnost orgánů činných v trestním řízení neohrozily.

V rámci veřejnosti poskytovaných informací pak orgány činné v trestním řízení musí chránit osobnost a osobní údaje všech osob, které se na trestním řízení zúčastňují. Jedná se o provedení čl. 10 Listiny, z něhož mimo jiné plyne právo každého na ochranu

⁹⁴ Vážný, F. *Sbírka rozhodnutí nejvyššího soudu ve věcech trestních*. 17. ročník. Praha: JUDr. V. Tomsa, právnické vydavatelství v Praze XII, 1936. s. 119.

před neoprávněnými zásahy do jeho soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o jeho osobě.⁹⁵ Toto se však zde vztahuje pouze na informace, které přímo nesouvisí s trestnou činností, tedy na vedlejší a doplňující, s projednávanou věcí přímo nesouvisící, skutečnosti. Orgány činné v trestním řízení tak mohou zveřejnit pouze podstatné informace, které se týkají věci a jsou dostatečně prokázány dosud provedenými důkazy. V této souvislosti je tak třeba, aby se orgány činné v trestním řízení vyvarovaly zveřejňování těchto nadbytečných údajů o všech osobách zúčastněných na trestním řízení, tj. o obviněných, svědčích, znalcích, tlumočnících, zúčastněných osobách, a dalších.⁹⁶

Pro přípravné řízení pak platí zákaz zveřejňovat jakékoliv informace, které by umožňovaly zjištění totožnosti *osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka*.⁹⁷ Jedná se o jedno z naplnění zásady presumpce nevinny, neboť především ve fázi prověřování trestného činu a v následujícím vyšetřování je třeba zajistit utajení informací o prověřovaných osobách, tj. zejména o podezřelém, později obviněném. V tomto stádiu trestního řízení totiž dochází teprve ke shromažďování, vyhodnocování a předběžnému posuzování skutečností o tom, zda se vůbec tvrzený skutek stal, a vyhledávání osob, které se na něm mohly podílet, ale rovněž těch, které by mohly přispět k jeho objasnění. Zveřejnit tak kupříkladu informaci, že určité osobě bude sděleno obvinění ještě před tím, než tento procesní úkon orgán činný v trestním řízení fakticky učiní, je zcela nepřijatelné.

Přípravným řízením se podle ust. § 12 odst. 10 trestního řádu rozumí část trestního řízení *od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování*.

⁹⁵ Srov. § 81 občanského zákoníku.

⁹⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 147. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁹⁷ § 8a odst. 1 věta druhá trestního řádu.

Jelikož především ve fázi přípravného řízení může mít podezření či obvinění ze spáchání trestného činu, které nebude v dalším řízení potvrzeno, zcela nedůvodný difamující účinek, musí být co nejvíce omezena možnost ztotožnění podezřelého nebo obviněného ze strany veřejnosti. Orgány činné v trestním řízení proto nesmí sdělovat veřejnosti takové údaje, z nichž je možno zjistit totožnost osoby. Informací umožňující zjištění totožnosti je myšlena jakákoli informace, v níž je uvedeno jméno nebo příjmení fyzické osoby anebo adresa jejího bydliště či pobytu, případně pak název, sídlo nebo identifikační číslo právnické osoby a jiné údaje umožňující tuto osobu identifikovat. Za jiné údaje umožňující zjištění totožnosti osoby je pak možné považovat i údaje, které se netýkají osoby přímo, např. identifikace a zobrazení její rodiny, přátel nebo spolupracovníků, zobrazení jejího místa bydliště či pracoviště, anebo v případě právnické osoby identifikace a zobrazení jejich zaměstnanců či statutárních orgánů, zobrazení jejího sídla nebo provozoven.⁹⁸

V situacích, kdy vzhledem k okolnostem případu jsou veřejnosti známy informace umožňující zjištění totožnosti osoby, je nezbytné, aby orgány činné v trestním řízení formulovaly svá sdělení tak, aby bylo zřejmé, že obviněný nemusí být obžalován natož odsouzen, trestní stíhání může být zastaveno, obžalovaný může být zproštěn obžaloby, nebo může být věc postoupena jinému orgánu jako přestupek či jiný správní delikt. Orgány činné v trestním řízení, zejména v případech kdy je informace umožňující zjištění totožnosti osoby veřejně známa, by měly dostatečně zdůrazňovat, že na danou osobu je třeba pohlížet jako na nevinou, a to nejen v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem až do právní moci odsuzujícího rozsudku, bude-li vyneseno.

Zároveň se orgány činné v trestním řízení musí řídit zákonem o ochraně osobních údajů, a jednat tak, aby neohrozily právo každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí a dodržovaly práva a povinnosti při zpracování osobních údajů. Pro orgány činné v trestním řízení jsou však v ZOOÚ zakotveny i výjimky z těchto povinností pro účely trestního řízení a předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů a pátrání po osobách (§ 3 odst. 6 písm. d), § 9 písm. i), § 20 odst. 2 ZOOÚ).⁹⁹ Osobním údajem je dle ust. § 4 písm. a) ZOOÚ

⁹⁸ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 148. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁹⁹ Srov. § 8 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

jakákoliv informace týkající se určené nebo určitelné osoby. Osoba se považuje za určenou nebo určitelnou, jestliže ji lze přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro její *fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu*. Písmeno d) tohoto ustavení určuje, že se úprava ZOOÚ vztahuje jen na fyzické osoby. Ve srovnání s informací umožňující ztotožnění osoby, uvedenou výše, je tak osobní údaj vymezen mnohem úžeji.

Zvláště šetrný přístup pak musí orgány činné v trestním řízení zvolit v případě zveřejňování informací o osobách mladších osmnácti let (§ 8a odst. 2 trestního řádu). Tato právní úprava dopadá pouze na fyzické osoby. U právnických osob je totiž vyloučeno, aby věk, resp. délka existence právnické osoby, měla jakýkoliv vliv na jejich postavení v trestním řízení.¹⁰⁰ Orgány činné v trestním řízení musí při poskytování informací o obviněném mladším osmnácti let, a stejně tak o poškozeném, zúčastněných osobách a svědcích mladších osmnácti let, zvláště dbát na ochranu jejich osobních údajů a soukromí.¹⁰¹

Právo na ochranu soukromí, tj. soukromého života, lze vymezit jako právo osoby rozhodovat o tom zda, v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mohou být skutečnosti týkající se jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným osobám a zároveň právo bránit se neoprávněným zásahům do svého soukromí. Soukromí je chráněno u fyzické i u právnické¹⁰² osoby, ač je otázkou, zda právnická osoba, kterou občanský zákoník koncipuje na základě teorie fikce jako umělý tvar, může vůbec nějaké soukromí mít.¹⁰³ Typickým porušením práva na osobní soukromí je pak neoprávněné získávání vědomostí o skutečnostech soukromého života osoby jinou osobou a také jejich rozšiřování. Respektování soukromého života však zároveň musí zahrnovat i právo na vytváření a rozvíjení vztahů s jinými osobami. Součástí soukromého života je proto také rodinný život zahrnující nejen sociální a morální vztahy, ale také zájmy materiální povahy. S tímto je spojen závazek státu jednat způsobem umožňujícím

¹⁰⁰ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 578. ISBN 978-80-7502-106-9.

¹⁰¹ Srov. § 3 odst. 5 ZSVM.

¹⁰² § 135 odst. 2 občanského zákoníku.

¹⁰³ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 467. ISBN 978-80-7478-370-8.

normální rozvoj těchto vztahů.¹⁰⁴

Orgány činné v trestním řízení nemusí chránit soukromí osob mladších osmnácti let takto obecně, ale pouze při poskytování informací o těchto osobách. Cílem právní úpravy je však snížit psychickou a sociální zátěž na osoby mladší osmnácti let. Zvýšená zátěž může plynout nejen ze samotného průběhu trestního řízení, ale v mnohem vyšší míře ze zájmu veřejnosti a médií o předmět trestního řízení. Pokaždé je třeba při poskytování informací o osobách mladších osmnácti let posuzovat dopady zveřejnění na jejich soukromí, rodinný život a sociální vztahy. Orgány činné v trestním řízení by se tak měly zvláště při poskytování informací o osobách mladších osmnácti let a trestním řízení, které se jich týká, omezit pokud možno pouze na základní charakteristiku věci a údaje, které jsou dosud provedenými důkazy dostatečně podloženy. Především u osob mladších osmnácti let je nutné zdůraznit, že orgány činné v trestním řízení poskytují informace veřejnosti, aniž by byly sdělovány osobní údaje osob zúčastněných na řízení a skutečnosti týkající se jejich soukromí, zvláště pokud s projednávanou věcí přímo nesouvisí.

Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena v čl. 32 odst. 1 LZPS a rovněž je vyjádřena v čl. 16 Úmluvy o právech dítěte. Zvýšený zájem na ochraně osobnosti u osob mladších osmnácti let tak zcela odůvodněně umožňuje i upřednostnění utajení jejich osobních údajů před zásadou veřejnosti trestního řízení a právem na informace.¹⁰⁵

Pro osoby mladší osmnácti let ust. § 8a odst. 2 trestního řádu rozšiřuje sice jejich ochranu oproti fyzickým osobám, které již tohoto věku dosáhly (a rovněž všem právnickým osobám), ale zdaleka tím nejsou vyčerpány všechny aspekty jejich ochrany ze strany orgánů činných v trestním řízení. Úpravu ochrany osob mladších osmnácti let v trestním řízení z hlediska informací o nich zveřejňovaných blíže obsahuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže jako *lex specialis* k trestnímu řádu. Již ve výčtu základních zásad v ust. § 3 ZSVM stanovuje odstavec 5 potřebu chránit osobní údaje a soukromí osoby, proti níž se vede řízení tak, aby byla tato osoba chráněna před veškerými škodlivými vlivy souvisejícími s její účastí na trestním řízení. Rovněž je zde opětovně zdůrazněna nutnost zachování presumpce nevinny až do doby, kdy bude vina zákonným způsobem prokázána, což dále odůvodňuje restriktivní přístup

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99 (N 32/17 SbNU 229).

¹⁰⁵ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 150. ISBN 978-80-7400-465-0.

k zveřejňování informací o mladistvých.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v ust. § 52 ZSVM ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost dbát při zveřejňování informací o řízení vedeném proti mladistvému na to, aby takovými informacemi nebylo ohroženo dosažení účelu trestního řízení a rovněž aby tyto informace neodporovaly požadavku na ochranu osobnosti a osobních údajů mladistvého obviněného či obžalovaného, ale i všech ostatních osob zúčastněných na řízení vedeném proti mladistvému. Tuto povinnost mají orgány činné v trestním řízení až do doby, kdy je trestní stíhání pravomocně skončeno. Důvodem je nutnost brát zvýšené ohledy na mladistvé, jakožto na osoby s dosud nedokončeným nejen fyziologickým, ale rovněž psychickým vývojem. Zákonodárce se tímto pokouší co nejefektivněji omezit negativní vlivy trestního řízení na mladistvého a tím co nejméně narušit proces vývoje jeho hodnot a minimalizovat možné ohrožení jeho dalšího vývoje. Při zveřejňování informací o řízení vedeném proti mladistvému je proto třeba zohlednit specifické osobní poměry každého mladistvého. Kromě samotného mladistvého obviněného je zde nutné především chránit mladistvé svědky a poškozené, na něž může mít trestní řízení stejný, ne-li ještě horší, dopad. U mladistvých svědků a poškozených je nadto již od začátku nepochybné, že na věci zpravidla nenesou žádný morálně (natož trestněprávně) odsouzeníhodný podíl, a tudíž neexistuje žádný ospravedlnitelný důvod k jejich nadměrnému vystavování negativním vlivům trestního řízení a zvýšenému zájmu veřejnosti. K ochraně mladistvého poškozeného (zvláště zranitelné oběti) pak více v kapitole 5.2.1.

Účelem trestního řízení, o němž § 52 ZSVM hovoří (srov. § 8a trestního řádu), je *v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle hmotného trestního práva, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině či nevině; v případě, že ho shledá vinným, uloží mu trest nebo ochranné opatření (nebo obojí), popřípadě upustí od potrestání, a zajistí výkon trestu i ochranného opatření, pokud byly uloženy.*¹⁰⁶ *Hlavní a nejvlastnější účel trestního řízení pak lze spatřovat v zajištění realizace tr. práva hmotného, které stejně jako tr. právo procesní sleduje základní společný cíl, a to ochranu zájmů společnosti, ústavního zřízení*

¹⁰⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 155. ISBN 978-80-7400-465-0.

*ČR, práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob.*¹⁰⁷

Orgány činné v trestním řízení mohou informovat veřejnost o své činnosti a průběhu trestního řízení přímo, ale nejčastěji tak činní prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků. Takovýto postup je pro orgány činné v trestním řízení z hlediska časového i územního vysoce efektivní, neboť nemusí komunikovat s větším počtem tazatelů z řad veřejnosti individuálně, ale rovněž je výhodný i pro veřejnost, neboť se k informacím prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků, tzv. médií, mohou dostat mnohem snazším způsobem. Veřejnými sdělovacími prostředky se zde rozumí především tisk, rozhlas, televize a zpravodajský film, ale i Internet, zejména pak služba WWW (World Wide Web).¹⁰⁸ Orgány činné v trestním řízení však odmítnou poskytnutí informací veřejnosti, pokud by jejich poskytnutí bylo v rozporu s ochranou zájmů uvedených výše. O každém takovém odepření poskytnutí informací a o důvodu takového odepření se činí záznam do spisu.

Poskytnutí informací veřejnosti policejním orgánem může být omezeno ze strany státního zástupce (§ 8a odst. 3 věta druhá trestního řádu). Tímto je myšlen především dozorující státní zástupce (srov. § 174 a ust. § 157 odst. 2 trestního řádu), ale rovněž státní zástupce, který vede vyšetřování sám (srov. § 161 odst. 4, 5 písm. b) trestního řádu). Sdělí-li státní zástupce policejnímu orgánu způsobem nevzbuzujícím pochybnost, že informace o trestním řízení bude prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků poskytovat sám, pak policejní orgán může poskytnout informace pouze se souhlasem tohoto státního zástupce. O takové výhradě, případně souhlasu, stejně jako o poskytnutí informací, učiní státní zástupce záznam do spisu.

Právní úprava zveřejňování informací orgány činnými v trestním řízení je dle mého názoru poměrně vstřícná. Veřejnost má možnost se dozvědět veškeré potřebné informace nejen o samotném řízení a jeho průběhu, ale rovněž o osobách, kterých se týká. Orgány činné v trestním řízení v tomto směru plní svou informační povinnost ve většině případů velice kvalitně, ať se jedná o jednotlivé útvary Policie ČR, zde zejména útvary služby kriminální policie a vyšetřování, státního zastupitelství či soudy.

¹⁰⁷ Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1155. ISBN 978-807400-059-1.

¹⁰⁸ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 152. ISBN 978-80-7400-465-0.

V posledních letech je hojně diskutována odbornou i laickou veřejností problematika míry a způsobu komunikace orgánů činných v trestním řízení s médii. V podstatě nejméně kontroverzním a obecně nejlépe akceptovatelným řešením je užívání tiskového mluvčího či jiné pověřené osoby pro komunikaci s veřejností, potažmo médii. Toto řešení má několik nesporných výhod, především profesionalitu a jednotnost, s níž jsou informace médiím poskytovány a možný odstup od jednotlivých řízení, na nichž se tato osoba bezprostředně nepodílí. Toto umožňuje věcné a účelné předávání informací veřejnosti bez zveřejňování zbytečných detailů z řízení, tj. informování stylem „co nevím, nepovím“, kdy hrozí minimum informačních excesů.

Především soudci a státní zástupci se však v důsledku obležení některých soudů médii nevyhnou osobnímu kontaktu s novináři i mimo jednací síň. Ústavní konformitou poskytování rozhovoru týkajícího se případu, který soudce rozhoduje, se zabýval i Ústavní soud ČR a konstatoval, že u hojně medializovaného případu nelze v poskytnutí takového rozhovoru spatřovat ústavněprávní aspekt a jeho porušení, pokud soudce nepředjímá, jak chce ve věci rozhodnout.¹⁰⁹ Přesto se soudci a státní zástupci při poskytování rozhovorů médiím o případech, v nichž osobně vystupují, nepochybně vystavují nebezpečí nařčení z podjatosti, pokud nekonstatují pouze jasné, názorově nezabarvené skutečnosti, které již zazněly při jednání.

Informace poskytované orgány činnými v trestním řízení by měly být obecně formulovány co nejkorektněji, neobjektivněji a tak, aby obsáhly jen to podstatné. Pro veřejnost však takto sdělované informace nejsou nijak zvlášť atraktivní. Problém může nastat ve chvíli, kdy média vyhledávají další podrobnosti o daném případě, aby informaci předávanou veřejnosti učinili dostatečně lákavou a zajímavou. Zvláště nebezpečným je tento postup v přípravném řízení, neboť toto stádium trestního řízení, jako neveřejné, není uzpůsobeno k tomu, aby bylo veřejností, potažmo médii, sledováno či transparentně kontrolováno. Veřejnosti tím v této fázi trestního řízení ze strany médií mohou být sdělovány spíše spekulace a polopravdy, nežli ověřené informace. De lege ferenda by bylo proto možné uvažovat i o výrazně restriktivnějším rozsahu možnosti informování o přípravném řízení nejen ze strany orgánů činných v trestním řízení (kde je úprava dostatečná), ale rovněž a především ze strany médií. S ohledem na mediální ruch, který se strhl kolem přijetí zákona č. 52/2009 Sb., tzv. „náhubkového zákona“, a ovlivnil

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. září 2010, sp. zn. II. ÚS 721/2010 (N 199/58 SbNU 767); srov. i nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05 (N 42/44 SbNU 533).

jeho výslednou podobu i jeho následnou změnu zákonem č. 207/2011 Sb., však nelze očekávat společenskou ani politickou vůli k takovému kroku.

5.2. Zveřejňování informací jinými osobami

Trestní řád a zákon o soudnictví ve věcech mládeže obsahuje kromě ustanovení zaměřených na poskytování informací veřejnosti orgány činnými v trestním řízení i ustanovení zaměřená obecně na všechny osoby, kterým byly informace o trestním řízení poskytnuty, nebo které je získaly jiným způsobem samy. Ustanovení § 8b odst. 1 trestního řádu se vztahuje na osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem. Takovými osobami jsou osoby rozdílné od orgánů činných v trestním řízení, které se však na trestním řízení podílejí, např. znalec, tlumočník, obhájce, svědek, zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probační úředník, atp. Těmto osobám je zakázáno nejenom zveřejnit informace, na něž dopadá zákaz zveřejnění v přípravném řízení, a které jim byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty (srov. § 8a odst. 1 věta druhá trestního řádu), ale obecně zakázáno poskytnout je komukoli jinému. Tímto je vyjádřen obecný zákaz tyto informace předat komukoli dalšímu, bez ohledu na to, zda má být taková informace užita pouze pro účely onoho dalšího jednotlivce či směřuje k zveřejnění. Výjimkou z tohoto zákazu jsou případy, kdy jejich další poskytnutí je nutné pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv anebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem. Takové osoby pak mohou tyto informace poskytnout dalším osobám pouze v případě, že i tyto jiné osoby je užijí pouze pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv (obhájce obviněnému pro účely obhajoby) nebo plnění povinností (zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany dětí výchovnému zařízení pro účely výchovného působení na dítě), nikoliv však pro jakékoli jiné účely.

Zvláštním právním předpisem se rozumí ty zákony, které upravují práva a povinnosti osob, kterým byly sděleny informace, na něž dopadá zákaz zveřejnění v přípravném řízení, např. zákon o znalcích a tlumočnících,¹¹⁰ zákon o advokacii,¹¹¹ zákon o sociálně-právní ochraně dětí,¹¹² zákon o probační a mediační službě,¹¹³ a další.

¹¹⁰ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

¹¹¹ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

¹¹² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹¹³ Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů,

Orgánům činným v trestním řízení zároveň trestní řád výslovně ukládá, aby osoby, kterým byly poskytnuty informace pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, poučily, že nesmí tyto informace dále šířit, a případně za jakých podmínek a komu je mohou dále poskytnout.

Speciálním případem zákazu zveřejnění informací je pak právní úprava obsažená v ust. § 8c trestního řádu. Jedná se o *zákaz zveřejnění informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle ust. § 88 trestního řádu nebo informace z něj získané, údaje o telekomunikačním provozu zjištěné na základě příkazu dle ust. § 88a trestního řádu, nebo informace získané sledováním osob a věcí dle ust. § 158d odst. 2 a 3 trestního řádu*. Informace nesmí být zveřejněny bez souhlasu osoby, které se týkají, pokud umožňují zjištění její totožnosti a nebyly použity jako důkaz v řízení před soudem. Zákaz se sice vztahuje na každého, kdo takovými informacemi disponuje, ale bude platit pouze v případě, že tyto dvě podmínky budou splněny kumulativně. Pokud informace sice umožňují zjištění totožnosti osoby, které se týkají, ale byly již provedeny před soudem, a stejně tak pokud zjištění totožnosti této osoby neumožňují, ale před soudem ještě jako důkaz provedeny nebyly, neplatí na ně zákaz zveřejnění podle tohoto ustanovení.

V tomto kontextu je třeba zmínit problematiku „úniků“ informací a důkazů z trestního řízení (především ve spojení s § 8c trestního řádu) a to dokonce již i ve fázi přípravného řízení. Především v souvislosti s novelou trestního řádu zákonem č. 52/2009 Sb. a následně zákonem č. 207/2011 Sb. byly českými novináři testovány hranice svobody slova, práva na informace a ochrany zdroje, kdy novela byla kritizována pro údajný možný zásah do těchto práv, což jí dalo název tzv. „náhubkový zákon“. Dle mého názoru je však účinné znění § 8c trestního řádu nevyhovující a neposkytuje dostatečnou ochranu osob, které jsou zveřejněním údajů získaných dle § 88, § 88a a § 158d odst. 2 a 3 trestního řádu dotčeny. Zejména v případě osob odlišných od obviněného, které jsou takovými zveřejněním dotčeny, může toto být velice problematickým zásahem do jejich práva na ochranu osobnosti a jejich soukromého života. Dále v případě osob, které na daném trestním řízení nejsou procesně

zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě).

zainteresované, např. rodinní příslušníci obviněného, je pak takové narušení osobnostních práv zcela nepřijatelné.

Zveřejňování celých neupravených nesestříhaných záznamů odposlechnů, kdy ani nutnost zasazení podstatného obsahu nahrávky do určitého kontextu neodůvodňuje jejich kompletní publikaci včetně pasáží ryze osobního až intimního charakteru, např. vyjádření osob, které s trestním řízením nemají nic společného, o věcech, které rovněž nejsou pro řízení nijak relevantní¹¹⁴ lze charakterizovat přinejmenším jako vysoce morálně odsouzeněhodnou a dotýkající se zákonné ochrany osobnostních práv. Jelikož je zjevné, že média ve valné většině případů neumí s takovými informacemi správně nakládat,¹¹⁵ je nasnadě uvažovat o zpřísnění podmínek jejich zveřejňování. I pouhé přidání formulace obdobné § 8a trestního řádu, tj. např. „*nikdo nesmí nezveřejnit o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisí s trestnou činností*“, do § 8c trestního řádu by mohlo tyto excesy médií alespoň omezit.

Zůstává rovněž otázkou, kdo se dopouští úniků celých dokumentů z trestního spisu do médií. Orgány činné v trestním řízení i obhájci se vzájemně osočují z těchto praktik a není tak zcela jasné, kdo je užívá, resp. kdo je užívá více. V případě malých a kontrolovaných „úniků“ se s vysokou pravděpodobností může jednat o užití kriminalisticko-taktických metod orgány činnými v trestním řízení, u rozsáhlejších úniků naopak nelze vyloučit advokáty obviněných či samy obviněné (obžalované), kteří tak činí z důvodu procesní strategie vyvolání mediálního ruchu a pokusu o diskreditaci orgánů činných v trestním řízení.¹¹⁶ Zpravidla však nelze jednoznačně prokázat, kdo se takto neetického či dokonce protizákonného jednání dopouští, neboť novináři si své zdroje chrání. Jednoznačné v tomto směru je pouze to, že pokud by po těchto informacích nebyla ze strany veřejnosti, potažmo médií, poptávka, nevytvářela by se ani nabídka.

¹¹⁴ PRÁVNÍ PROSTOR. *Sdělení č. 8/2015 Věst. ÚOOÚ - Zveřejnění osobních údajů pocházejících z odposlechu nebo záznamu telekomunikačního provozu (z rozhodovací činnosti Úřadu)*. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://codexisuno.cz/2qd#!20>>

¹¹⁵ IDNES.CZ. *Nagyová křičela na Nečase v odposlechu: Primitive, vole*. Video. [online]. 2016. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://video.idnes.cz/?idvideo=V150518_114706_webtv_eli>

¹¹⁶ Vávra L. Právní prostor. *Zveřejňování obsahu odposlechnů v médiích aneb sluší uši duši*. Trestní právo. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zverejnovani-obsahu-odposlechu-v-mediich-aneb-slusi-usi-dusi>>

5.2.1. Ochrana poškozeného

Kromě obecné ochrany poškozeného v trestním řízení upravené v ustanoveních § 8a, § 8b odst. 1 a § 8c trestního řádu a § 52 ZSVM, obsahuje trestní řád výraznou ochranu poškozeného zakotvenou v ust. § 8b odst. 2, 3 a 4 trestního řádu. Toto prohloubení ochrany bylo do trestního řádu zakotveno novelami č. 52/2009 Sb. a č. 207/2011 Sb. Zájmy a práva poškozeného rovněž zohledňuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže (srov. § 45 ZSVM) či zákon o obětech trestných činů (srov. § 15 a § 16 ZOTČ).

Všeobecný zákaz zveřejňovat informace, jež by umožňovaly zjištění totožnosti poškozených v ust. § 8b odst. 2 trestního řádu se vztahuje na osoby mladší osmnácti let a osoby, vůči nimž byl spáchán některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů. Jedná se o trestné činy vraždy (§ 140 trestního zákoníku), zabití (§ 141 trestního zákoníku), některý z trestných činů, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví, trestný čin ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti těhotenství ženy (§ 159 až § 162 trestního zákoníku), trestný čin obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (§ 185 až § 193 trestního zákoníku), trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 trestního zákoníku), týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou (§ 200 trestního zákoníku) nebo nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku).

Tento zákaz je projevem potřeby chránit osobnost a soukromí oběti trestného činu a byl zákonodárcem zamýšlen jako absolutní. Pojmy poškozený (§ 43 trestního řádu) a oběť (§ 2 odst. 2 ZOTČ) nelze směřovat, i když není vyloučeno, aby jedna osoba byla poškozeným i obětí trestného činu.¹¹⁷ Cílem zvýšené ochrany je minimalizovat okruh informací poskytovaných veřejnosti o oběti trestného činu a zabránit zveřejňování jejích osobních údajů či údajů, které by mohly vést k její identifikaci (fotografie, audiovizuální záznamy, atp.), čímž je zohledněna potřeba více chránit osobnost a soukromí oběti trestného činu,¹¹⁸ Zákaz zveřejnění se pak vztahuje na každého, kdo se

¹¹⁷ Fenyk, J., Císařová D., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 218. ISBN 978-80-7478-750-8.

¹¹⁸ Srov. důvodová zpráva k zákonu č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. s. 2.

takovou informaci dozvěděl, tj. fyzické i právnické osoby bez ohledu na jejich vlastnosti, postavení nebo zvláštní způsobilost, a trvá po celou dobu trestního řízení, tj. včetně fáze prověřování a vykonávacího řízení.¹¹⁹

Z formulace ust. § 8b odst. 2 trestního řádu plyne, že se takováto zpřísněná ochrana poskytuje jen fyzickým osobám. Zveřejnění informací o trestném činu spáchaném na právnické osobě, na rozdíl od fyzické osoby, nemůže mít vliv na její psychiku, jelikož nic takového právnická osoba nemá. U právnických osob je také vyloučeno, aby věk, resp. délka jejich existence, měla jakýkoliv vliv na postavení v trestním řízení.¹²⁰ Nadto se právnické osoby většinou dostávají do postavení poškozeného u trestných činů, které nesměřují primárně proti jejich osobě, ale spíše se týkají jejich majetku.

Zákon o obětech trestných činů pak k formulaci zákazu zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti oběti odkazuje na trestní řád (§ 15 ZOTČ) a pouze upravuje možnost požádat o vedení údajů o bydlišti, doručovací adrese, místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, a o osobních, rodinných a majetkových poměrech oběti a jejího zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka či důvěrníka tak, aby se s nimi mohli seznámit pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby, kteří působí v předmětné věci. Oprávněnou osobou k podání takovéto žádosti je oběť, zmocněnec oběti, zákonný zástupce oběti, opatrovník oběti a důvěrník oběti (§ 16 ZOTČ). Toto opatření má preventivní charakter a tudíž je nerozhodné, zda vyjmenovaným osobám hrozí ze strany obviněného nějaké reálné nebezpečí.¹²¹ Zákon nepředepisuje další náležitosti a formu žádosti, lze ji tedy podat i ústně. V důsledku této žádosti pak musí být výše uvedené údaje vedeny tak, aby se s nimi mohly seznámit pouze zákonem vymezené osoby a ostatním osobám, které mají právo nahlížet do spisu (obviněný, obžalovaný, jeho advokát, atd.), toto umožněno nebylo. Lze toho dosáhnout např. vedením těchto údajů odděleně od spisu, ale rovněž

¹¹⁹ Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 157. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹²⁰ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 578. ISBN 978-80-7502-106-9.

¹²¹ Jelínek, J. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 104. ISBN 978-80-7502-016-1.

postačí překrytí údajů neprůhlednou páskou¹²² nebo vložením dokumentů s těmito údaji do neprůhledné uzavřené obálky. Ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu o ochraně osobních údajů utajeného svědka není tímto dotčeno.

Nutno zdůraznit, že zákon o obětech trestných činů považuje děti, tj. osoby mladší osmnácti let ve smyslu § 126 trestního zákoníku,¹²³ za zvláště zranitelné oběti (§ 2 odst. 4 ZOTČ) a přisuzuje jim proto zvláštní „privilegované“ postavení mezi ostatními oběťmi trestných činů. Zvláště zranitelné oběti mají např. právo na bezplatnou odbornou pomoc od subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (§ 5 ZOTČ) nebo na zvláště šetrné a citlivé zacházení při podání vysvětlení a výslechu (§ 19 a § 20 ZOTČ) a další (srov. § 17 či § 24 ZOTČ).

Výslovný zákaz zveřejňování obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání v ust. § 8b odst. 3 trestního řádu doplňuje zákaz z odstavce druhého. Toto se vztahuje nejen na fotografie, zvukové záznamy a videozáznamy, ale rovněž na kresbu, malbu či sochařské dílo. Jinou informací umožňující zjištění totožnosti poškozeného, by mohl být i nepravomocný rozsudek nebo jiné rozhodnutí z hlavního líčení nebo veřejného zasedání s uvedením jména, popřípadě jmen, příjmení a bydliště takového poškozeného.¹²⁴

Zákaz zveřejnění jakýchkoliv materiálů z řízení před soudem, které by umožnily zjištění totožnosti poškozeného, tak představuje kompromis mezi zachováním zásady veřejnosti a zvýšenou ochranou poškozeného. V případě, že soud nevyloučil veřejnost z projednávání věci (viz kapitola 4.3.2.), nelze jí bránit v účasti na řízení (srov. § 2 odst. 10 trestního řádu). Za přítomnosti veřejnosti je tak sice před soudem možné projednávat potřebné informace o poškozeném, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, ale přítomná veřejnost je pak vázaná povinností tyto informace dále nešířit a nezveřejňovat ani žádné údaje (obrazové, zvukové i jiné), které by mohly vést k jeho identifikaci. Veřejnosti rovněž nelze bránit v pořizování si poznámek či náčrtů, avšak i na ty platí výše

¹²² Gřivna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 130. ISBN 978-80-7400-513-8.

¹²³ Jelínek, J. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 36. ISBN 978-80-7502-016-1.

¹²⁴ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 158. 978-80-7400-465-0.

specifikovaný zákaz. V případě, že se jednání účastní i média a pořizují z jednání zvukový, obrazový či audiovizuální záznam (viz kapitola 4.4.) nesmí následně při své informační činnosti rovněž zveřejnit nic, co by umožnilo zjištění totožnosti poškozeného.¹²⁵

Zvýšená ochrana poškozeného, jak je vymezena ve druhém a třetím odstavci ust. § 8b trestního řádu, se vztahuje nejen na celou dobu trvání trestního řízení, ale rovněž na dobu po jeho skončení. Odstavec čtvrtý tohoto ustanovení ukládá důslednou anonymizaci pravomocného rozsudku, pokud má být zveřejněn (srov. např. § 8a zákona o svobodném přístupu k informacím, § 5 a § 10 ZOOÚ, § 81 a násl. občanského zákoníku). Výslovně se to týká jména, popřípadě jmen, příjmení a bydliště poškozeného. Limitace zveřejnění pravomocného rozsudku je zde stanovena v zájmu ochrany osobnosti a soukromí poškozeného a jejím cílem je zmírnění tlaku na osobní integritu poškozeného ze strany veřejnosti (srov. § 8a odst. 2 trestního řádu). Pravomocný rozsudek může být odsuzující i zprošťující. Z povahy a dikce ochrany poskytované trestním řádem (srov. § 8a odst. 2 trestního řádu) je však možné analogicky vztáhnout toto omezení rovněž na všechna rozhodnutí učiněná v řízení před soudem, a to meritorní i procesní, rozhodným hlediskem je zde pouze právní moc.¹²⁶

Předseda senátu (i samosoudce) má navíc pravomoc s přihlédnutím k osobě poškozeného a povaze a charakteru spáchaného trestného činu rozhodnout usnesením o dalších omezeních spojených se zveřejněním pravomocného odsuzujícího rozsudku (a jiného rozhodnutí v řízení před soudem) za účelem přiměřené ochrany zájmů takového poškozeného (§ 8b odst. 3 věta druhá trestního řádu). S přihlédnutím k principu proporcionality tedy předseda senátu může ještě zpřísnit podmínky pro zveřejnění rozsudku a zúžit okruh informací, které mohou být o poškozeném zveřejněny. Ve výjimečných případech, vyžadují-li to např. okolnosti případu či závažnost újmy způsobené poškozenému, může předseda senátu zveřejnění rozsudku i úplně zakázat.¹²⁷

Výše popsaná zákonná ochrana poškozeného v trestním řízení je sice dostačující,

¹²⁵ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 158 - 159. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹²⁶ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 159. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹²⁷ Šámal, P. a kol. *Trestní řád § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 160. ISBN 978-80-7400-465-0.

ale de lege ferenda by se dalo uvažovat o rozšíření okruhu chráněných osob v § 8b odst. 2 trestního řádu na všechny poškozené. Nepochybně existuje generální zájem na ochraně všech poškozených, jakož i obětí trestného činu, bez ohledu na jejich věk či závažnost trestného činu proti nim spáchaného. Ve většině případů totiž neexistuje žádný či pouze nepatrný veřejný zájem na tom, aby totožnost poškozeného byla zveřejňována, pokud si to sám nepřeje. Pro účely naplnění výchovného účelu trestního řízení i veřejného informování o něm není vůbec potřeba, aby tyto osoby byly ztotožňovány. Toto by samozřejmě nevyklučovalo užití výjimek dle § 8d (viz kapitola 5.3.). Právě u těchto osob totiž hrozí vznik druhotné újmy (srov. § 2 odst. 5 ZOTČ) tím, že budou ze strany médií narušována jejich osobnostní práva, především jejich soukromí.¹²⁸ Z tohoto důvodu je pak třeba vnímat ustanovení třetího a čtvrtého odstavce § 8b trestního řádu jako zcela klíčové pro ochranu osobnostních práv poškozeného, zejména v případě, že se jedná o osobu mladší osmnácti let., Zda by mělo toto rozšíření ochrany vůbec nějaký význam i u právnických osob je ale otázkou.

¹²⁸ Srov. Čírtková, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 64. ISBN 978-80-262-0582-1.

5.2.2. Ochrana mladistvého obviněného

Obecná ochrana osob mladších osmnácti let před zveřejňováním informací o jejich osobě je v trestním řádu (§ 8a odst. 2) i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (§ 52) svěřena orgánům činným v trestním řízení, které mají povinnost chránit osobní údaje takovýchto osob. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však v ust. § 53 a § 54 dále rozvíjí ochranu mladistvého obviněného a obžalovaného pomocí zákazů, které se vztahují i na osoby odlišné od orgánů činných v trestním řízení, tj. obecně na každého. Účelem této právní úpravy je především snížit na nejmenší možnou míru psychickou zátěž mladistvého plynoucí ze zvýšeného zájmu veřejnosti a medializace projednávané věci. Cílem je vytvoření podmínek, které v delším časovém horizontu upevní osobní poměry mladistvého. Za pomoci správného výchovného působení v takto vytvořených podmínkách lze dosáhnout jeho resocializace, zdravého sociálního rozvoje a snížení pravděpodobnosti páchaní další trestné činnosti v budoucnu (srov. § 9 ZSVM).

Na každého, tj. každou fyzickou i právnickou osobu, dopadá všeobecný zákaz jakýmkoli způsobem zveřejnit jakoukoli informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje údaje, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (§ 53 odst. 1 ZSVM). Zákaz dopadá především na osoby, které mají právo nahlížet do spisu (srov. § 65 trestního řádu), z povahy věci lze tedy hovořit o zvláštním případě zákonné povinnosti mlčenlivosti.¹²⁹ Stejně jako u zákazu zveřejnění informací v přípravném řízení (§ 8a odst. 1 věta druhá trestního řádu) se zákaz zveřejnění vztahuje rovněž na údaje, z nichž je možné osobu (zde mladistvého) identifikovat a to včetně např. popisu okolností, určitého místa či jiných osob, který je natolik specifický, že umožní ztotožnit rovněž mladistvého. Omezení se netýká pouze zveřejnění údajů prostřednictvím médií, ale zakazuje jakékoli zveřejnění (viz druhý odstavce kapitoly 5.1.). Tento zákaz není časově nijak omezen a vztahuje se tedy nejen na dobu trvání trestního řízení, ale i na období následující po jeho skončení.¹³⁰

Obdobně jako § 8b odst. 1 trestního řádu, i ust. § 53 odst. 2 ZSVM upravuje možnost a podmínky sdělování informací, na které se vztahuje zákaz jejich zveřejnění

¹²⁹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 482. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹³⁰ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 475. ISBN 978-80-7400-350-9.

během trestního řízení. Jedná se o sdělování údajů o mladistvém obviněném pro účely pátrání po něm (viz kapitola 5.3.) a pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv či plnění povinností osob na trestním řízení zúčastněných. Osoby, kterým jsou tyto informace poskytnuty, je nesmí dále šířit, pokud to není nutné právě z těchto důvodů, a nesmí je přímo ani zprostředkovaně poskytnout veřejnosti. Příkladem takového postupu je sdělení informací vyslychanému svědkovi, poškozenému i jeho zmocněnci, znalci pro účely vypracování znaleckého posudku, tlumočnickovi, atp.¹³¹ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v druhé větě tohoto ustanovení výslovně uvádí, že se tato úprava obdobně použije pro sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je to *nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého* (§ 56 ZSVM), nebo *bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zajistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu*. Analogicky lze toto vztáhnout i na zaměstnance orgánu sociálně-právní ochrany dětí při výkonu jejich povinností. Okruh osob, kterým mohou být takto sděleny informace o mladistvém, se tím rozšiřuje např. o jeho zaměstnavatele, školu,¹³² nebo zájmovou organizaci, kterou mladistvý navštěvuje (Junák, Dům dětí a mládeže, apod.).

Osoby, kterým byly takto sděleny informace o mladistvém, je nesmí dále nikomu sdělovat, pokud to není z výše uvedených důvodů nutné (§ 53 odst. 3 ZSVM). Zákaz je tímto opět zaměřen především k ochraně mladistvého před zveřejněním jeho osobních údajů či údajů, podle nichž by bylo možné jej identifikovat. Zákon rovněž stanovuje, že o tomto zákazu musí být osoby poučeny. Poučení provádí pokaždé ta osoba, která jim takovou informaci sdělila. Jelikož touto osobou jsou zpravidla orgány činné v trestním řízení (srov. § 12 odst. 1 až 5 trestního řádu a § 2 odst. 2 písm. c) ZSVM), případně zaměstnanci Probační a mediační služby či orgánu sociálně-právní ochrany dětí, učiní se zároveň o tomto poučení, stejně jako o sdělení údajů o mladistvém, písemný záznam.

Povinností výše uvedených osob, jimž byly sděleny informace o mladistvém, je v souladu s ust. § 53 odst. 4 ZSVM zabránit jejich dalšímu šíření a zneužití. Zákon stanovuje povinnost uložit tyto informace odděleně od jakýchkoli dalších záznamů

¹³¹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 483. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹³² Tamtéž.

o mladistvém, kterého se tyto informace týkají (srov. § 16 ZOTČ), a zajistit, aby nikdo další neměl k těmto informacím přístup.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se zaměřuje v ustanovení § 54 odst. 2 na ochranu osobních údajů mladistvého, jeho soukromí a informací o trestním řízení v průběhu řízení před soudem. Stanovuje zákaz publikace jakýchkoli informací o průběhu hlavního líčení anebo veřejného zasedání, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem, a rovněž zákaz publikace všech textů a vyobrazení, jež se týkají totožnosti mladistvého (srov. § 8b odst. 3 trestního řádu). Toto se vztahuje na každého, kdo se obeznámil s takovými údaji a to bez ohledu na jeho procesní postavení. Publikací je zde myšlena jakákoli forma zveřejnění v jakékoli podobě (srov. druhý odstavec kapitoly 5.1.). Texty mohou být nejen ručně či strojově psané v listinné podobě, ale rovněž v podobě elektronické (textové či obrazové) či zvukové.¹³³ Vyobrazením se opět nemyslí pouze fotografie, ale rovněž video, malba, kresba, apod. (srov. osmý odstavec kapitoly 5.2.1.). Zákaz lze extenzivně vztáhnout nejen na zobrazení přímo osoby mladistvého, ale rovněž např. i jeho rodinných příslušníků či jiných osob, podle nichž by mohl být mladistvý ztotožněn.¹³⁴ K pořizování takovýchto záznamů z řízení před soudem více v kapitole 4.4.

Zákonné limity uveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku vyneseno nad mladistvým jsou stanoveny v ust. § 54 odst. 3 a 4 ZSVM a směřují k ochraně mladistvého před nežádoucími účinky jeho uveřejnění. Tato ochrana musí zároveň být přiměřená. Pravomocný odsuzující rozsudek může být uveřejněn jen bez uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého. Zákon specifikuje způsob uveřejnění na veřejné sdělovací prostředky (srov. předposlední odstavec kapitoly 5.1.). Předseda senátu (samosoudce) má zároveň možnost se od zákonem určeného způsobu a rozsahu uveřejnění odsuzujícího pravomocného rozsudku odchýlit. Může tak učinit s přihlédnutím k osobě mladistvého a povaze a charakteru jeho provinění. Rozhodnutí činí usnesením. Předseda senátu může rozhodnout o dalších omezeních spojených

¹³³ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 492. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹³⁴ Žatecká, E., Hrušáková, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 150. ISBN 978-80-7478-848-2.

s uveřejněním pravomocného odsuzujícího rozsudku a zpřísnit tak ještě podmínky, za kterých bude rozsudek uveřejněn nebo dokonce rozhodnout, že rozsudek nebude zveřejněn vůbec. Rovněž však může předseda senátu zmírnit podmínky pro uveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku a ve zcela výjimečných případech rozhodnout, že v něm bude uvedeno celé jméno a příjmení mladistvého, či dokonce i jeho další osobní údaje (např. adresa bydliště).

Při posuzování, zda zmírní, zpřísní nebo ponechá zákonem stanovené podmínky pro zveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku, se předseda senátu musí řídit principem proporcionality tak, aby účelem jeho případného rozhodnutí byla přiměřená ochrana zájmů mladistvého nebo naopak potřebnost ochrany (varování) společnosti před pachatelem zvláště závažného provinění. Tato úprava zveřejnění rozhodnutí ve věcech mládeže se však vztahuje pouze na odsuzující pravomocné rozsudky. Na rozdíl od § 8b odst. 4 trestního řádu týkajícího se poškozeného, zde nelze tuto úpravu vztáhnout na všechny výsledky řízení ve věcech mladistvých. S ohledem na převažující princip ochrany mladistvého tedy nelze vůbec zveřejnit žádná jiná rozhodnutí učiněná v řízení před soudem (např. zprošťující rozsudek či usnesení o zastavení trestního stíhání), než odsuzující rozsudky.¹³⁵ Stejně tak nelze zveřejnit rozsudek, který sice již byl vyhlášen, ale zatím nenabyl právní moci (srov. kapitolu 5.2.1.).

Ve smyslu § 92 odst. 3 ZSVM se vtaňují ust. § 52 až § 54 obdobně i na řízení ve věcech dětí mladších patnácti let a jejich ochranu. V případě řízení o uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let je v § 94 ZSVM stanoveno, že výsledek řízení může být zveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích pouze po právní moci rozhodnutí, kterým se řízení končí. Při tomto nesmí být zveřejněno *jméno a příjmení dítěte, ani dalších účastníků řízení a jejich opatrovníků nebo jiných zástupců*. Soud pro mládež však může v odůvodněných případech z tohoto povolit výjimky.

Právní úprava zveřejňování informací z trestního řízení je v případě mladistvých, resp. mládeže, velice dobře propracována, především co se týče ochrany mladistvého obviněného před negativními vlivy zveřejňování informací z řízení, medializací projednávaného případu, psychickým a společenským tlakem, čímž přispívá k naplňování účelu restorativní justice. Zároveň je zde zachována možnost dostatečně

¹³⁵ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 493. ISBN 978-80-7400-350-9.

širokého uvážení soudu k tomu, aby mohl tuto ochranu individuálně přiměřeně regulovat a podle potřeby ji zpřísnit nebo naopak minimalizovat. Toto se týká nejen zveřejňování informací z řízení, ale rovněž i přístupu veřejnosti k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání (viz kapitola 4.3.2.). V těchto ohledech by dle mého názoru bylo možné uvažovat i o dalším zpřísnění obecné ochrany poškozeného, který je rovněž osobou, na níž je třeba brát zvýšený ohled. Rozšíření ochrany, která u mladistvého šetří jeho osobnost a rovněž plní roli výchovnou, by mělo u poškozeného pozitivní vliv z hlediska zabránění sekundární viktimizaci a tím ještě více snížilo negativní dopady trestného činu (viz kapitola 5.2.1.).

5.3. Výjimky ze zákazu zveřejnění informací

Zákazy a omezení poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných dle ust. § 8a až 8c trestního řádu nemají absolutní povahu, ale existují z nich zákonem stanovené výjimky. Novelou trestního řádu zákonem č. 207/2011 Sb. bylo přidáno nové ustanovení § 8d. Toto ustanovení převzalo výjimky zajišťující dosažení účelu trestního řízení a účinné působení orgánů činných v trestním řízení, a doplnilo výjimky ze zákazu zveřejnění v případě, že převažuje veřejný zájem a ústavní právo veřejnosti na informace nad ústavním právem na ochranu soukromí. Účelem novely pak bylo zmírnit dopady předchozí novelizace trestního řádu zákonem č. 52/2009 Sb., tzv. „náhubkovým zákonem“, na svobodu médií.¹³⁶

V prvním odstavci § 8d trestního řádu jsou vyjádřeny čtyři zákonné výjimky ze zákazu zveřejnění podle § 8a až § 8c trestního řádu. Zaprvé lze v nezbytném rozsahu tyto informace zveřejnit pro účely pátrání po osobách. Pátrání po osobách a věcech upravuje § 68 zákona o Policii České republiky. Policie ČR, dle prvního odstavce tohoto ustanovení, *provádí jako součást plnění svých úkolů pátrání po osobách a věcech s cílem zjistit, kde se tyto osoby nebo věci nacházejí, nebo identifikovat osoby, mrtvoly, části lidského těla anebo kosterního nálezu neznámé totožnosti*. Orgány činné v trestním řízení (zde myšleno orgány odlišné od policejního orgánu, který provádí pátrání) informace, na něž se jinak vztahuje zákaz zveřejnění, poskytnou Policii ČR, a ten je následně může právě za účelem vyhlášení pátrání po osobách zveřejnit. Tato výjimka je zcela nezbytná, neboť bez zveřejnění identity hledaného by jakékoli efektivní pátrání nebylo fakticky možné.

Ve většině případů je nejúčinnější zveřejnit vyobrazení (fotografické či jiné) hledané osoby, než přímo jeho jméno, příjmení a obdobné osobní údaje. Dále ke zjištění doby a místa pobytu osoby, po níž má být zahájeno pátrání, může Policie ČR žádat také poskytnutí informací podle zákona o elektronických komunikacích¹³⁷ od právnických či fyzických osob zajišťujících *veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací* a rovněž k tomuto účelu může žádat

¹³⁶ Právní zpravodaj. C. H. Beck. *Novela zmírní dopady „náhubkového zákona“ na svobodu médií*. Aktuality [online]. 2011 [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxa6s7gq&tocid=nrptembrgfpxa6s7gq>>

¹³⁷ § 97 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).

poskytnutí informací od bank, zdravotních pojišťoven nebo poskytovatelů zdravotních služeb (§ 68 odst. 2 a 3 zákona o Policii České republiky). Policie ČR může rovněž žádat poskytnutí údajů ze zdravotnické dokumentace za účelem ztotožnění neznámé mrtvoly (§ 68 odst. 4 zákona o Policii České republiky).

Policie ČR může při pátrání po osobách a věcech využívat nejen svých prostředků, ať již zveřejňování informací prostřednictvím jednotlivých obvodních oddělení a služeben nebo prostřednictvím svých internetových stránek,¹³⁸ ale rovněž médií. Např. již více jak 17 let vysílá Česká televize pořad *Na stopě*,¹³⁹ který nejen pomáhá při pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách, ale rovněž poskytuje velice kvalitní a erudované informace o práci Policie ČR a přibližuje tak veřejnosti počáteční fázi trestního řízení.

Obdobná výjimka ze zákazu zveřejnění je vyjádřena rovněž v § 53 odst. 2 věta první ZSVM. Jedná se v podstatě o jedinou zákonnou výjimku ze zákazu zveřejnění údajů o mladistvém obviněném, která plyne bez dalšího přímo ze zákona. Kromě zveřejnění údajů Policií ČR při pátrání lze u mladistvého tuto výjimku vztáhnout i na předvolání k hlavnímu líčení a k veřejnému zasedání při řízení proti uprchlému (§ 306 trestního řádu), které se většinou provádí vyvěšením předvolání na úřední desku soudu. Takovéto řízení se totiž provádí pouze proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá (§ 302 trestního řádu), jedná se tedy o osobu, po které se pátrá. Jakmile je však pátrání po mladistvém ukončeno (byl nalezen), je třeba informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, již dále nešířit a nezveřejňovat a dbát na jeho ochranu dle ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže a trestního řádu.¹⁴⁰

Zadruhé lze v nezbytném rozsahu zveřejnit informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, z důvodů nutných pro dosažení účelu trestního řízení. Zveřejnění tak musí napomoci vyšetření skutku, odhalení jeho pachatele a postavení jej před soud či pomoci ke skončení trestního řízení meritorním rozhodnutím (srov. kapitolu 5.1.). Lze tak např.

¹³⁸ Policie ČR. *Pátrání v médiích*. Pátrání po osobách. [online]. 2016. [cit. 2016-26-12]. Dostupné z: <<http://aplikace.policie.cz/patrani-osoby/PatraniMedia.aspx>>

¹³⁹ Česká televize. *Na stopě*. Pořady. [online]. 2016. [cit. 2016-26-12]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stopě>>

¹⁴⁰ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 484. ISBN 978-80-7400-350-9.

zveřejnit tyto informace pro účely nalezení svědků trestného činu, kteří mohou přispět k objasnění důležitých skutečností. Třetí zákonnou výjimkou ze zákazu zveřejnění jsou obecně situace, kdy to trestní řád umožňuje. Takovou situací je např. konání hlavního líčení a veřejného zasedání, kdy zájmy poškozeného nelze nadřazovat nad ústavní zásadu veřejnosti a tedy pouze kvůli poškozenému veřejnost vyloučit (srov. kapitoly 4.2. a 4.3.2.). Trestní řád s tímto zároveň v § 8b počítá a s ohledem na osobnostní práva poškozeného tak přítomná veřejnost ani média nesmí dále šířit informace, snímky a záznamy z hlavního líčení a veřejného zasedání, pokud by umožňovaly ztotožnění poškozeného (viz kapitola 5.2.1.).

Čtvrtým případem, kdy uvedené informace lze zveřejnit, je veřejný zájem, který musí převažovat nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby. Veřejný zájem sice není v právní úpravě obecně nikde definován, ale můžeme říci, že se jedná o zájem celospolečenský, který přesahuje zájmy jednotlivce. V zásadě se jedná o sociopolitický termín, neboť za veřejný zájem lze označit dodržování např. většiny ústavních principů a znaků demokratického právního státu. Ve smyslu tohoto ustanovení je veřejným zájmem především myšleno právo veřejnosti na informace. Pokud má však veřejný zájem převážet nad právem jednotlivce na ochranu jeho soukromí, musí být dostatečně odůvodněný.¹⁴¹ Takovými případy, u nichž lze spatřovat odůvodněné převažování veřejného zájmu nad ochranou osobnostních práv, mohou být např. závažná trestná činnost s celospolečenskými dopady (teroristický útok), celospolečensky vysoce exponovaná funkce (politik) či postavení (celebrita) obviněného nebo dokonce i podezřelého, či odhalování trestné činnosti uvnitř orgánů činných v trestním řízení. V této souvislosti trestní řád stanovuje, že je třeba zvláště dbát na ochranu zájmů osob mladších osmnácti let. V praxi to znamená, že při posuzování zda převáží veřejný zájem nebo právo jednotlivce, musí být rozhodným hlediskem zájem osoby mladší osmnácti let a jen zcela výjimečně zde tak může převážet veřejný zájem. Takovýto postup je odůvodněn čl. 3 odst. 1 a čl. 16 Úmluvy o právech dítěte a rovněž čl. 32 odst. 1 Listiny.

V odstavci druhém ust. § 8d trestního řádu je upraven souhlas osoby, které se zveřejnění týká. Informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c, tak lze zveřejnit v případě, že ke zveřejnění udělí taková osoba *výslovný souhlas*. Takováto úprava odpovídá zásadě, že zákonem by neměl být omezován ten, k ochraně jehož

¹⁴¹ Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 165. ISBN 978-80-7400-465-0.

zájmů zákon slouží. Rovněž v tomto smyslu nelze postihovat zákonem chráněnou osobu za to, že se sama rozhodne zveřejnit informace, které se jí týkají.¹⁴² Zákon nepředepisuje žádnou zvláštní formu souhlasu a je tedy nutné splnit pouze základní náležitosti vůle (svobodná, vážná, prosta omylu a tísně) a jejího projevu (určitý a srozumitelný) dle občanského zákoníku. Může tak být učiněno předem i následně, rozhodné však je, aby nemohly vzniknout pochybnosti o jeho udělení. Účelem úpravy trestního řádu je totiž zabránit případům zveřejnění informací o totožnosti osoby, která si zveřejnění těchto informací nepřeje.

Zároveň souhlas může dát pouze plně svéprávná osoba. Trestní řád tedy stanovuje, že má-li dát souhlas osoba mladší osmnácti let nebo osoba s omezenou svéprávností (srov. § 55 až § 65 občanského zákoníku), může dát souhlas její zákonný zástupce nebo opatrovník. U zemřelé osoby a osoby, která byla prohlášena za mrtvou, pak tento souhlas může udělit její manžel, partner nebo její děti, a případně, pokud žádná z těchto osob není, pak její rodiče, případně její zákonný zástupce nebo opatrovník, byla-li zemřelá osoba mladší osmnácti let či osobou s omezenou svéprávností. Souhlas u zemřelé osoby a osoby, která byla prohlášena za mrtvou pak dle § 8d odst. 2 věta třetí trestního řádu nemůže udělit osoba, která je pachatelem trestného činu na zemřelé osobě. Zákonodárce tím stanovil, že souhlas jinak oprávněné osoby je bezvýznamný, neboť by bylo zjevně nemorální, kdyby souhlas se zveřejněním informací týkajících se oběti trestného činu mohl udělit i pachatel takového činu.¹⁴³ Pokud osoba zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou, a není nikoho, kdo by byl oprávněn udělit souhlas se zveřejněním informací o této osobě, pak jsou podle třetího odstavce § 8d trestního řádu tyto informace považovány za volné ke zveřejnění. Neboť, jak výše uvedeno, účelem těchto ustanovení trestního řádu je ochrana poškozeného a ostatních osob na trestním řízení zúčastněných, včetně osob jim blízkých. Není-li tedy již koho chránit, je zbytečné bránit zveřejnění těchto informací.¹⁴⁴

Výjimky z poskytování osobních údajů o oběti jsou upraveny rovněž v zákoně o obětech trestných činů (viz kapitola 5.2.1.). Ustanovení § 16 ZOTČ upravuje žádost

¹⁴² Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 167. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁴³ Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 168. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 207/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. s. 11.

o vedení určených údajů o oběti, jejím zmocněnci, zákonném zástupci, opatrovníku nebo důvěrníku tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze příslušné orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby. V druhé větě tohoto ustanovení jsou však uvedeny dvě výjimky. Příslušný policista nebo orgán činný v trestním řízení může zpřístupnit potřebné údaje o oběti trestného činu v případě, že je to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení, nebo je to nezbytné pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede. Takovým nezbytným údajem pro dosažení účelu trestního řízení budou např. údaje o bydlišti či místě zaměstnání k ověření výpovědi svědka z hlediska její pravdivosti, osobní a majetkové poměry při dokazování trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku)¹⁴⁵ nebo údaje o rozsahu poškození v zaměstnání anebo narušení rodinných vztahů v případě trestného činu pomluvy (§ 184 trestního zákoníku). Rovněž při posuzování nároku oběti na bezplatnou právní pomoc (§ 5 odst. 1 ZOTČ) je potřeba posuzovat, zda nevzniklo oběti nebezpečí nouze.¹⁴⁶

Orgány činné v trestním řízení se musí při zpřístupňování údajů o oběti trestného činu omezit striktně na údaje, které jsou opravdu potřebné a nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení anebo uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se řízení vede tak, aby byla šetřena podstata jejich ochrany. Zároveň se toto nevztahuje jen na protokoly vyhotovené podle § 55 trestního řádu, ale i obecně na všechny dokumenty vedené ve spise, kde se nacházejí chráněné údaje. O zpřístupnění pak policista nebo orgán činný v trestním řízení učiní záznam do spisu, včetně uvedení důvodů zpřístupnění.

V rámci právní úpravy výjimek ze zákazu zveřejnění informací z trestního řízení považují za poměrně nešťastné ustanovení § 8d odst. 2 trestního řádu, konkrétně možnost udělení souhlasu se zveřejněním informací, na které se vztahuje zákaz podle § 8a až § 8c trestního řádu, u osob mladší osmnácti let jejich zákonným zástupcem, a to bez dalšího. Mám za to, že vzhledem k úsilí, které vynakládá Listina, trestní řád, zákon o obětech trestných činů a další zákony k ochraně nezletilých je toto ustanovení nepoměrně výrazným zásahem do práv osob mladších osmnácti let. Lze se totiž setkat s případy, kdy zákonní zástupci zcela bezohledně vystavují nezletilé sekundární

¹⁴⁵ Jelínek, J. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 105. ISBN 978-80-7502-016-1.

¹⁴⁶ Gřivna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7400-513-8.

viktimizaci a nadměrnému zájmu médií. Děje se to zjevně v důsledku nedostatečně odborně posouzeného zájmu na ochraně soukromí nezletilých ze strany jejich zákonných zástupců.

Existuje sice možnost, že v případě střetu zájmů mezi osobou bez plné svéprávnosti a jejím zákonným zástupcem (§ 460 a § 892 odst. 3 občanského zákoníku) stanoví takovéto osobě kolizního opatrovníka soud, ovšem toho se zde zcela logicky neužívá. Nejedná se totiž o střet zájmů nezletilého a jeho zákonného zástupce v pravém slova smyslu, jak jej chápe občanský zákoník, ale o to, že zveřejnění těchto informací většinou není v nejlepším zájmu zákonnou úpravou chráněných nezletilých, ale jejich zákonní zástupci si to neuvědomují. Příkladem je kauza unesených dětí na Litoměřicku,¹⁴⁷ kde Česká televize natočila s nezletilými oběťmi zločinů vydírání (§ 175 trestního zákoníku) a zbavení osobní svobody (§ 170 trestního zákoníku) reportáž obsahující podrobné a detailní popsání průběhu trestných činů přímo nezletilými. Navíc ještě v době, kdy stále probíhalo přípravné řízení, a to aniž by jakkoli zohlednila dopady, které toto bulvarizující pojetí trestné činnosti může mít na nezletilé jako oběti.¹⁴⁸ Zcela zřetelně se zde projeví prvky sekundární viktimizace nezletilých obětí, nejen v psychické, ale i sociální rovině, o čemž Česká televize natočila po několika měsících další reportáž, v níž opět zpovídá nezletilé, kteří hovoří o svém zhoršeném psychickém stavu, který se již projevuje rovněž ve fyzické rovině.¹⁴⁹ Jelikož první reportáž České televize byla původně zamýšlena jako kritika postupu Policie ČR při pátrání po unesených dětech, jeví se poněkud absurdním fakt, že by bylo ve stejné míře možné dosáhnout účelu reportáže i při anonymizaci nezletilých obětí (např. rozostřením obličejů a změnou jejich hlasu).

Dle mého názoru by ideální úpravou odpovídající úsilí, které právní úprava k ochraně osob mladších osmnácti let jinde vynakládá, byla např. podmínka přivolení soudu pro zveřejnění informací o nezletilých chráněných dle § 8a až § 8c trestního řádu,

¹⁴⁷ Varga, V. LIDOVKY.CZ. *Deset dní strachu: muž z Litoměřicka věznil dvě děti v odhlučněné garáži*. Zprávy. Domov. [online]. 2016. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/deset-dni-strachu-sileny-muz-z-litomericka-veznil-deti-v-garazi-psr-/zpravy-domov.aspx?c=A160909_174101_in_domov_ELE>

¹⁴⁸ Novák J. Česká televize. *Policii navzdory*. 168 hodin. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/216452801100918/video/493465>>

¹⁴⁹ Novák J. Česká televize. *Trauma*. 168 hodin. [online]. 2017. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/217452801100219/video/524852>>

případně obdobně užití institutu kolizního opatrovníka. Pro srovnání v § 64 odst. 3 ZSVM existuje možnost soudu rozhodnout o vyloučení veřejnosti z řízení s mladistvým obviněným i po tom, co dříve na jeho návrh rozhodl o konání hlavního líčení či veřejného zasedání veřejně, a to v případě, je-li to na prospěch mladistvého. Zájem na ochraně nezletilého poškozeného by měl být logicky ještě vyšší než u nezletilého obviněného, nikoliv naopak. Proč by tedy např. soud nemohl s ohledem na ochranu zájmů nezletilého i nad zákonný rámec rozhodnout o nesouhlasu se zveřejněním informací umožňujících zjištění jeho totožnosti? Do obecného pravidla, že nemůže být zákonem omezován ve svých právech ten, na jehož ochranu zákaz směřuje, by tím zasáhl obdobně, jako to činí v § 64 odst. 3 ZSVM.

6. Obrana proti porušení zákonné ochrany

Přestože většina ustanovení o poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných, stejně jako o ochraně procesních a osobnostních práv osob na řízení zúčastněných je poměrně jasně definována, nelze se zcela vyvarovat jejich porušování. V právním řádu proto musí být stanoveny jasné zákonné sankce za porušení zákazů a omezení souvisejících s touto problematikou.

V případě porušení zákazů zveřejnění informací vyjádřených v ust. § 8a až § 8c trestního řádu a ust. § 52 až § 54 ZSVM, stejně jako nesplnění povinností plynoucích z těchto ustanovení k ochraně těchto údajů, bude naplněna skutková podstata přestupku dle § 44a ZOOÚ nebo správního deliktu dle § 45a ZOOÚ. Za spáchání tohoto přestupku nebo správního deliktu lze uložit pokutu až do výše 1.000.000,- Kč. Pokud je tento přestupek nebo správní delikt spáchán tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, je možné za něj uložit pokutu až ve výši 5.000.000,- Kč.

Za předpokladu, že toto neoprávněné zveřejnění, sdělení, zpřístupnění, či jiné zpracování nebo přisvojení si těchto chráněných údajů dosáhne takové intenzity, že bude způsobena vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se chráněné údaje týkají, a to byť i z nedbalosti, bude spáchán trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji dle § 180 trestního zákoníku. Stejného trestného činu se dopustí i ten, kdo zveřejní tyto chráněné informace v důsledku porušení státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti, a to rovněž byť i z nedbalosti. Za spáchání tohoto trestného činu lze uložit trest odnětí svobody až na tři léta nebo zákaz činnosti, a v případě naplnění některé kvalifikované skutkové podstaty v odst. 3 a 4, pak trest odnětí svobody až na pět, respektive osm let, peněžitý trest nebo zákaz činnosti. Rovněž je možný jednočinný souběh s trestnými činy pomluvy (§ 184 trestního zákoníku) a zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 trestního zákoníku).¹⁵⁰

V souvislosti s tímto je třeba poznamenat, že zákazy ani postihy za jejich porušení se z povahy věci nevztahují na osoby, k jejichž ochraně směřují. Pokud se tyto osoby rozhodnou údaje o sobě zveřejnit, nemůže jim v tom být bráněno ani za to nemohou být sankcionovány (viz § 8d odst. 2 trestního řádu, resp. kapitola 5.3.).

¹⁵⁰ Drašík, A. Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 995. ISBN 978-80-7478-790-4.

V případě porušení těchto povinností ze strany orgánů činných v trestním řízení či jiných orgánů veřejné moci lze rovněž uplatnit nárok na náhradu škody způsobenou rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Proti zasahování do osobnostních práv se dle § 82 odst. 1 občanského zákoníku lze rovněž bránit žalobou. V občanském soudním řízení se lze domáhat toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. V případě, že tímto zásahem vznikne osobě škoda nebo nemajetková újma (§ 2910 občanského zákoníku), lze se domáhat její náhrady. Jelikož se zde jedná o přirozené právo, hradí se škoda i nemajetková újma. Nemajetkovou újmu, kterou je třeba odčinit, jsou i způsobené duševní útrapy (§ 2956 občanského zákoníku). Při stanovení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění je třeba dbát též na to, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné (§ 2957 občanského zákoníku). Takovou okolností zvláštního zřetele hodnou je i vyvolání obavy poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví v důsledku zásahu do jeho osobnostních práv (srov. § 55 odst. 2 trestního řádu).

Ochrana je poskytována rovněž mediálními zákony a vztahuje se na media elektronická i tisková. Základními instituty nejen v českém, ale i evropském mediálním právu jsou právo na uveřejnění odpovědi a dodatečného sdělení.¹⁵¹ Tiskový zákon stanovuje v § 10 právo na odpověď, obsahovalo-li sdělení uveřejněné v periodickém tisku tvrzení dotýkající se cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, případně jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby. Odpověď musí být přiměřená rozsahu napadeného sdělení, případně rozsahu jeho napadané části a jejím obsahem mohou být pouze skutečnosti, které napadané tvrzení uvádí na pravou míru, zpřesňují či doplňují. Též lze se domáhat ve vztahu ke sdělení, které bylo uveřejněno v rozhlasovém nebo televizním vysílání, a to dle § 35 zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Požadovat uveřejnění dodatečného sdělení výsledku trestního nebo přestupkového řízení či řízení o správním deliktu lze v případě, že v době uveřejnění sdělení médiem nebylo řízení ještě skončeno pravomocným rozhodnutím. Lze-li

¹⁵¹ Rozehnal, A. *Mediální zákony. Komentář*. Praha: ASPI, 2007. s. 13. ISBN 978-80-7357-304-1.

dotčenou osobu na základě původního sdělení identifikovat, musí vydavatel periodického tisku (§ 11 tiskového zákona), alternativně provozovatel rozhlasového nebo televizního vysílání (§ 36 zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání) na žádost dotčené osoby informaci o pravomocném výsledku řízení uveřejnit jako dodatečné sdělení.

7. Závěr

V úvodu své diplomové práce jsem si jako její účel vytýčil provedení analýzy role veřejnosti v trestním řízení, ať již přímo či prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků (médií). Zejména bylo nutné rozebrat problematiku užití principu veřejnosti a zachování presumpce nevinny při poměřování svobody projevu a práva na informace s dodržováním osobnostních práv.

V úvodní kapitole byly popsány základní principy a východiska svobody projevu a práva na informace zakotvené nejen na ústavní úrovni v české právní úpravě v Listině, ale rovněž v mezinárodní úpravě v Paktu a Úmluvě, z nichž vnitrostátní právní úprava čerpá a které jsou její součástí. Rovněž byl nastíněn způsob poměřování základních práv Ústavním soudem ČR testem proporcionality a především tzv. desetibodovým testem při kolizi svobody projevu v čl. 17 Listiny s právem na ochranu osobnosti v čl. 10 Listiny.

Dále jsem se zabíral presumpcí nevinny, jako jednou ze základních zásad trestního řízení. Zásada presumpce nevinny byla opět zařazena do mezinárodního kontextu Úmluvy a Paktu i ústavního rozměru Listiny, ale rovněž bylo nezbytné se zabývat jejím zákonným vymezením v trestním řádu a zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. V rámci jejího zasazení do trestního řízení byla rovněž propojena se zásadou materiální pravdy a zásadou *in dubio pro reo*.

Klíčovou částí diplomové práce pak bylo zkoumání možností a limitů účasti veřejnosti na trestním řízení, konkrétně na řízení před soudem. Úprava principu veřejnosti soudního řízení byla nastíněna z hlediska jejího historického pojetí v Českém a Československém právu, ale rovněž ve světle mezinárodního pojetí, z něhož vychází i její současná právní úprava. Bylo třeba rozlišit bezprostřední účast veřejnosti na soudním jednání a její účast na jednání zprostředkovanou médii. Důležitým bylo popsání zákonných limitů účasti veřejnosti na trestním řízení, tedy možností jejího omezení či úplného vyloučení ze soudního řízení, ať již generálně či v podobě konkrétně určených osob.

Zvláště jsem zde ocenil zákonnou formulaci možnosti uvážení soudu, která i do budoucna umožňuje pružně reagovat na vývoj společnosti, což svědčí o kvalitách a naplňování principů otevřené a transparentní justice. Rovněž zde však bylo upozorněno na úskalí povinnosti podrobit se prohlídce při vstupu do budovy soudu nebo na místo,

kde soud jedná, a to především ve vztahu k prakticky běžnému vynětí advokátů z výjimky dle § 7 odst. 2 ZSS.

Následně jsem se zabýval rolí médií jako prostředníka, pomocí něhož se široká veřejnost seznamuje nejen s děním v soudní síni, ale i s ostatními skutečnostmi před soudem projednávaného případu. Pokusil jsem se rozebrat nejen možnosti, které média mají při informování o průběhu celého trestního řízení i samotného jednání před soudem, ale rovněž kromě zákonných pravidel porovnat i pravidla etická, kterými by se měla média i jednotliví novináři řídit.

Nastínil jsem některé z problémů, jimiž trpí informování o trestním řízení ze strany médií. Zejména, co se týče vynášení předčasných hodnotících soudů, byť i prostřednictvím nedbalého, nepřesného a nezřídka citově zabarveného označení obžalovaného (či dokonce obviněného), a tím nedostatečného respektování presumpce nevinny. Problematické je taktéž zveřejňování soukromých informací, které s předmětem řízení nesouvisí, a osobních údajů osob na řízení zúčastněných. Jako zcela nedůvodně otevřenou hodnotím úpravu možnosti on-line zpravodajství ze soudní síně, kdy v takto přehnaně extenzivní aplikaci principu veřejnosti soudního řízení zcela neúměrně převažují její negativní následky nejen na osoby účastníci se soudního jednání, ale rovněž na celé jednání a jeho výsledek. Předně zde spatřuji zákonnou mezeru v možnosti médií uskutečňovat zcela volný a neregulovaný textový přímý přenos ze soudní síně.

Problematika zveřejňování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných prostupuje i do kapitoly věnující se zejména zákonné úpravě § 8a až § 8d trestního řádu a § 52 až § 54 ZSVM. Po nastínění historických východisek a definici výchozích pojmů jsem téma zveřejňování informací o trestním řízení rozčlenil z hlediska toho, zda se úprava zveřejňování informací vztahuje přímo na orgány činné v trestním řízení či obecně na všechny osoby, které se tyto informace dozví. Právní úprava je v ohledu rozsahu zveřejňovaných informací poměrně vstřícná. Orgány činné v trestním řízení plní svou zákonnou informační povinnost téměř bezvýjimečně kvalitně a odpovědně.

S tímto souvisí i otázka formy komunikace orgánů činných v trestním řízení s veřejností prostřednictvím médií, kterou se zabýval i Ústavní soud ČR. Zůstává zde nesporné, že např. při poskytování rozhovorů médiím by se orgány činné v trestním řízení měly omezit pouze na konstatování zcela nepochybných a již v řízení

předložených a projednaných skutečností a právních závěrů, aby se vyhnuly podezření z nedostatku své objektivitě, a z toho plynoucím procesním důsledkům (typicky podjatost).

V souvislosti se zákazem zveřejňování informací umožňujících zjištění totožnosti vypočtených osob v přípravném řízení jsem rovněž vyslovil myšlenku rozšíření tohoto zákazu i na média, neboť přípravné řízení, jako neveřejné, není uzpůsobeno k tomu, aby bylo veřejností, zejména prostřednictvím médií, sledováno, a nadto je z praxe zřejmé, jaké obtíže mají média se zachováváním presumpce neviny obviněného. Zabýval jsem se rovněž vnímáním § 8c trestního řádu ze strany médií, ke kterému se vyjadřoval již i Úřad pro ochranu osobních údajů a navrhl do tohoto ustanovení zapracovat dovětek obdobný formulaci § 8a trestního řádu, tj. např. „*nikdo nesmí nezveřejnit o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností*“.

V souladu se zněním právní úpravy ve výše zmíněných ustanoveních trestního řádu a zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsem se dále zabýval otázkami ochrany poškozeného v trestním řízení, potažmo otázkou ochrany oběti trestného činu, a zejména ochranou osob mladších osmnácti let, ať již právě v roli poškozeného či v roli obviněného. Navrhl jsem, že by bylo možné uvažovat o rozšíření ochrany § 8b odst. 2 trestního řádu na všechny poškozené, neboť pro účely naplnění výchovného účelu i veřejného informování o trestním řízení není vůbec potřeba, aby byly tyto osoby ztotožňovány a z viktimologického hlediska by se zde výrazně snížilo riziko vzniku další újmy. Právní úpravu ochrany osob mladších osmnácti let pak považuji za velice dobře propracovanou v souladu s ústavními a mezinárodními předpoklady zvýšené ochrany těchto osob. Současná úprava zvýšené ochrany mladistvého obviněného před negativními vlivy zveřejňování informací z řízení, medializací projednávaného případu i psychickým a společenským tlakem, přispívá k naplňování účelu restorativní justice.

Ohledně zákonných výjimek ze zákazu zveřejnění informací jsem se pozastavil pouze nad poměrně kontraproduktivní výjimkou umožňující zjištění totožnosti poškozeného mladšího osmnácti let, a to vzhledem k úsilí, které jinak vynakládá Listina, trestní řád, zákon o obětech trestných činů a další zákony k jeho ochraně. Úskalí současné formulace výjimky v § 8d spatřuji v tom, že např. soud nemůže nad rámec zákonného zákazu s ohledem na ochranu zájmů nezletilého vydat nesouhlasné rozhodnutí se zveřejněním informací umožňujících zjištění jeho totožnosti, čímž by

zasáhl do pravidla, že nemůže být zákonem omezován ve svých právech ten, na jehož ochranu zákaz směřuje. Na druhou stranu však v případě řízení s mladistvým obviněným soud může rozhodnout o vyloučení veřejnosti i po tom, co na jeho návrh rozhodl o konání hlavního líčení či veřejného zasedání veřejně, a to v případě, je-li to na prospěch mladistvého (§ 64 odst. 3 ZSVM), čímž do tohoto pravidla zasahuje. Proto jsem přesvědčen, že zájem na ochraně nezletilého poškozeného by zde měl být spíše ještě vyšší než u nezletilého obviněného a nikoliv naopak.

Na závěr diplomové práce byla ve stručnosti vylíčena možná zákonná obrana při porušení uvedených ustanovení trestního řádu a ZSVM a uvedeny možnosti veřejnoprávních postihů i soukromoprávní obrany proti porušení zákonné ochrany.

V oblasti rozboru účasti médií na trestním řízení a způsobu informování médií o trestním řízení, stejně jako při formulaci problémů a úskalí praktického informování médií o trestním řízení jsem rovněž vycházel z poznatků získaných od novinářů a redaktorů České televize, Hospodářských novin, Lidových novin a Syndikátu novinářů České republiky, kteří mají v oblasti tvorby zpravodajství z průběhu trestního řízení osobní zkušenosti a poskytli mi tak cenný vhled do fungování médií a způsobů získávání informací médií v této oblasti.

Celkově lze právní úpravu problematiky poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných v kontextu ust. § 8a až § 8d trestního řádu a ust. § 52 až § 54 ZSVM považovat za kvalitní a ucelenou, a i když v ní byly nalezeny mírné praktické nedostatky, i za velice jasně interpretovatelnou a použitelnou. Princip veřejnosti hlavního líčení v kontextu ust. § 199 až § 201 trestního řádu a úpravu přístupu veřejnosti k řízení bezprostředně i prostřednictvím médií v kontextu § 6 a § 7 ZSS lze považovat za vysoce liberální, směřující až k absolutní otevřenosti justice, ve které se z praktického hlediska mohou objevovat problematické prvky především ve vztahu k ochraně osobnostních práv osob na trestním řízení zúčastněných.

Diplomová práce se tedy zabývala v úvodu vytyčenými tématy a okruhem otázek právní úpravy. Byl proveden postupný, návazný a kritický rozbor a analýza problematiky. V jednotlivých kapitolách byla právní úprava rozebírána vždy od nejobecnějšího po nejkonkrétnější při respektování logické i legální posloupnosti jednotlivých ustanovení. V úvodu stanovená forma i cíle práce byly splněny.

Seznam zkratek

Deklarace	- Všeobecná deklarace lidských práv
jednací řád	- vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
kancelářský řád	- instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy
Listina	- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky
občanský zákoník	- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Pakt	- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
tiskový zákon	- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)
trestní řád	- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
trestní zákoník	- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva	- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech)
Ústava	- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZOOÚ	- zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
ZOTČ	- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
ZSS	- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
ZSVM	- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Seznam pramenů

Monografie

Draščík, A., Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1568 s. ISBN 978-80-7478-790-4.

Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní.* 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8.

Gřivna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7400-513-8.

Hendrych, D. a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-807400-059-1.

Herczeg, J. *Média a trestní řízení.* Praha: Leges, 2013. 288 s. ISBN 978-80-87576-50-2.

Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 6. vydání. Praha: Leges, 2016. 1248 s. ISBN 978-80-7502-106-9.

Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní.* 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.

Jelínek, J. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.* 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.

Kocourek, J. *Zákon o soudech a soudcích. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 472 s. ISBN 978-80-7400-292-2.

Kocourek, J., Záruba, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 621 s. ISBN 80-7179-761-8.

Miříčka, A. *Trestní právo procesní.* Praha-Smíchov: Spolek československých právníků Všešrd, 1932. 289 s.

Rozehnal, A. *Mediální právo.* 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 463 s. ISBN 978-80-7380-549-4.

Rozehnal, A. *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Komentář.* 2. vydání. *Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání. Komentář.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 300 s. ISBN 978-80-7357-628-8.

Rozehnal, A. *Mediální zákony. Komentář.* Praha: ASPI, 2007. 284 s. ISBN 978-80-7357-304-1.

Šámal, P. a kol. *Trestní právo hmotné.* 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.

Šámal, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1920 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

Šámal, P. a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1844 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 988 s. ISBN 978-80-7400-350-9.

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních.* 6. ročník. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, 1925. 842 s.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních.* 13. ročník. Praha: JUDr. V. Tomsa, právnické vydavatelství v Praze XII, 1932. 752 s.

Vážný, F. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních.* 17. ročník. Praha: JUDr. V. Tomsa, právnické vydavatelství v Praze XII, 1936. 686 s.

Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2012. 931 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

Žatecká, E., Hrušáková, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. 312 s. ISBN 978-80-7478-848-2.

Právní předpisy

ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

zákon Národního výboru československého č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

zákon České národní rady č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní České republiky

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti

zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží

zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)

zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů

zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

zákon č. 207/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky

zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního

zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

zákon č. 57/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

důvodová zpráva k zákonu č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

důvodová zpráva k zákonu č. 207/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Mezinárodní předpisy

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, ve znění překladu vyhlášeného s vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Rada Evropy. Doporučení Výboru Ministrů Rady Evropy č. Rec (2003) 13, k poskytování informací o trestním řízení v médiích / Council of Europe. Recommendation Rec (2003) 13 of the Committee of Ministers to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings. [online]. [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df617>

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech) ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, vyhlášená na základě sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Úmluva o právech dítěte, ve znění sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Všeobecná deklarace lidských práv [online]. [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>>

Judikatura – ČR

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (N 46/2 SbNU 57), vyhlášen pod č. 214/1994 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 29/2000 (N 32/21 SbNU 285), vyhlášen pod č. 236/2001 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04 (N 205/39 SbNU 171), vyhlášen pod č. 20/2006 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 2. 2007, sp. zn. I. ÚS 563/06 (N 22/44 SbNU 267)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99 (N 32/17 SbNU 229)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03 (N 209/39 SbNU 215)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 2. 2008 sp. zn. II. ÚS 2672/07 (N 36/48 SbNU 449)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 7. 2002, sp. zn. I. ÚS 459/2000 (N 89/27 SbNU 51)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 721/2010 (N 199/58 SbNU 767)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 255/05 (N 128/37 SbNU 623)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 289/2000 (N 177/20 SbNU 249)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 394/04 (N 184/38 SbNU 471)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 438/2000 (N 128/23 SbNU 233)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 441/99 (N 48/17 SbNU 337)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 1997, sp. zn. III. ÚS 149/97 (N 150/9 SbNU 319)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2002, sp. zn. III. ÚS 627/01 (N 44/26 SbNU 11)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. IV. ÚS 335/05 (N 116/41 SbNU 453)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05 (N 42/44 SbNU 533)

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 3. 2000, sp. zn. III. ÚS 471/99 (N 36/17 SbNU 251)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 9. 1924, sp. zn. Zm II 230/24 (R 1729/1924)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 11. 1931, sp. zn. Zm II 334/31 (R 4336/1931)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 3. 1935, sp. zn. Zm IV 637/34 (R 5247/1935)

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1413/2012

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2008, sp. zn. II. ÚS 2046/07

Uznesenie Najvyššieho súdu SR ze dne 7. 3. 1991, sp. zn. Ndt 12/91 (R 40/1992)

Judikatura – Evropský soud pro lidská práva

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 15809/02, ze dne 29. 6. 2007, ve věci O'Halloran a Francis v. Spojené království

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 17488/90 ze dne 28. 3. 1996, ve věci Goodwin v. Spojené království

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 17488/90, ze dne 28. 3. 1996, ve věci Goodwin v. Spojené království

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 18731/91 ze dne 8. 2. 1996, ve věci Murray v. Spojené království

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 5493/72, ze dne 7. 12. 1976 ve věci Handyside v. Spojené království

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 73604/01, ze dne 21. 9. 2006, ve věci Monnat v. Švýcarsko

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 821/03, ze dne 15. 12. 2009, ve věci Financial Times Ltd a další v. Spojené království

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, č. 19187/91 ze dne 17. 12. 1996, ve věci Saunders v. Spojené království

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva č. 21279/02 a č. 36448/02, ze dne 22. 10. 2007, ve věci Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie

Internetové zdroje

AKTUÁLNĚ.CZ. *Téma: Petr Kramný. Zprávy.* [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/petr-kramny/1~182ea41a1bfd11e593f4002590604f2e/?redirected=1480096782>>

Česká televize. *Kodex České televize. Zákony a pravidla.* [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu>>

Česká televize. *Na stopě. Pořady.* [online]. 2016. [cit. 2016-26-12]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stope>>

Herczeg, J. Bulletin advokacie. *Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces.* [online]. 2013. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/pristup-medii-na-jednani-soudu-a-pravo-na-spravedlivy-proces>>

Holecová, S. Neolivní.cz. *Novináři jí říkali sestra smrt, vypadalo to jednoznačně. Nebylo.* Rozhovory o médiích. [online]. 2016. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://neolivni.cz/novinari-ji-rikali-sestra-smrt-vypadalo-to-jednoznacne-nebylo>>

Chudá, L. SOŠ a SOU Uničov. *Žáci naší školy navštívili soudní jednání.* Aktuality. [online]. 2014. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <<http://unicprum.cz/index.php/akce-skoly/136-zaci-nasi-skoly-navstivili-soudni-jednani>>

IDNES.CZ. *Nagyová křičela na Nečase v odposlechu: Primitive, vole.* Video. [online]. 2016. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://video.idnes.cz/?idvideo=V150518_114706_webtv_eli>

IDNES.CZ. *Případ Davida Ratha.* Zprávy. Domáci. [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://zpravy.idnes.cz/pripad-davida-ratha-0oz-/domaci.aspx?klic=64175>>

IDNES.CZ. *Soud s Davidem Rathem*. Zprávy. Domáci. On-line reportáž. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://zpravy.idnes.cz/soud-s-davidem-rathem-05r-online.aspx?online=1005313>>

Kubištová, P., Pánek, J. IDNES.CZ. *Šéf Nejvyššího soudu: Kamery u celého procesu? Ne, ani u politiků*. Zprávy. Domáci. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-pavlem-samalem-096-domaci.aspx?c=A151027_133736_domaci_pku>

LIDOVKY.CZ. *Věra Marešová*. Zprávy. Domov. [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://www.lidovky.cz/vera-maresova-0d3-/zpravy-domov.aspx?klic=172270>>

Novák J. Česká televize. *Policii navzdory*. 168 hodin. [online]. 2016. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/216452801100918/video/493465>>

Novák J. Česká televize. *Trauma*. 168 hodin. [online]. 2017. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/217452801100219/video/524852>>

Novotný, P. EXTRA.CZ. *eXtra.cz zavádí etické desatero, které z bulvárních hyen definitivně dělá hlídací psy demokracie!*. Celebrity [online]. 2014. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <<http://www.extra.cz/extra-cz-zavadi-eticke-desatero-ktere-z-bulvarnich-hyen-definitivne-dela-hlidaci-psy-demokracie>>

Odbor vnějších vztahů ČAK. Bulletin advokacie. *Informace vedení ČAK k nedůstojným prohlídkám u soudů*. [online]. 2016. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/informace-vedeni-cak-k-nedustojnym-prohlidkam-u-soudu?browser=full>>

Pánek, J. IDNES.CZ. *Soud s členy Ztohoven přerušila pouliční kapela*. Video. [online]. 2016. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://video.idnes.cz/?idvideo=V160824_172027_zpravodaj_iri>

Policie ČR. *Pátrání v médiích*. Pátrání po osobách. [online]. 2016. [cit. 2016-26-12]. Dostupné z: <<http://aplikace.policie.cz/patrani-osoby/PatraniMedia.aspx>>

PRÁVNÍ PROSTOR. *Sdělení č. 8/2015 Věst. ÚOOÚ - Zveřejnění osobních údajů pocházejících z odposlechu nebo záznamu telekomunikačního provozu (z rozhodovací činnosti Úřadu)*. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://codexisuno.cz/2qd#!20>>

Právní zpravodaj. C. H. Beck. *Novela zmírní dopady „náhubkového zákona“ na svobodu médií.* Aktuality. [online]. 2011. [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpax6s7gq&tocid=nrptembrgfpax6_s7gq>

SOŠ stavební Karlovy Vary. *Exkurze u Okresního soudu v KV.* Oznámení, akce a novinky. [online]. 2016. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <<http://www.stavebniskolakv.cz/new/index.php/home/archiv/296-oskv-2016>>

Syndikát novinářů ČR, z.s. *Etický kodex.* Etika. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <<http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex>>

Šrámek, D. Česká justice. *Zouvaní bot či sundávání opasků. Advokáti kritizují ponižující jednání justiční stráže.* [online]. 2016. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <<http://www.ceska-justice.cz/2016/04/zouvani-bot-ci-sundavani-opasku-advokati-kritizuji-ponizujici-jednani-justicni-straze>>

Varga, V. LIDOVKY.CZ. *Deset dní strachu: muž z Litoměřicka věznil dvě děti v odhlučněné garáži.* Zprávy. Domov. [online]. 2016. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/deset-dni-strachu-sileny-muz-z-litomericka-veznil-deti-v-garazi-psr-/zpravy-domov.aspx?c=A160909_174101_ln_domov_ELE>

Vávra, L. Právní prostor. *Zveřejňování obsahu odposlechnů v médiích aneb sluší uši duši.* Trestní právo. [online]. 2015. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zverejnovani-obsahu-odposlechu-v-mediich-aneb-slusi-usi-dusi>>

Abstrakt

V informačním věku, kdy se klasická tradiční média musí přizpůsobovat novým způsobům šíření informací, se střetávají ustavně zakotvená svoboda projevu a právo na informace, kterými se média při své činnosti zaštiťují, se zvýšeným důrazem na práva jednotlivce, ochranu jeho individuality a osobní integrity proti vnějším zásahům. Projevuje se to rovněž v oblasti informování veřejnosti o trestním řízení.

Původní myšlenka zpřístupnění řízení před soudem veřejnosti za účelem odstranění nebezpečí tzv. kabinetní justice směřovala ke kontrole soudnictví a ochraně práva stran na spravedlivý proces. Zásada veřejnosti řízení před soudem měla kromě kontrolní a garanční funkce rovněž sloužit jako prostředek prevence a výchovy veřejnosti. Veřejně přístupné řízení před soudem by proto mělo veřejnost vést k úctě k platnému právnímu řádu a jeho ustanovením, a také k prohlubování důvěry ve fungování justice i ve spravedlnost. S rozmachem účasti médií na řízení před soudem, především pak v trestních věcech, se však k tomuto v současnosti přidává i další rozměr. Především v trestních věcech je totiž třeba chránit některé osoby na řízení zúčastněné, na něž může mít medializace případu a zveřejnění informace o nich samotných vážné nedativní psychické a společenské dopady. Především se jedná o poškozené, svědky, zúčastněné osoby, a ty, proti nimž se trestní řízení vede, stejně jako jejich rodinné příslušníky. Trestní řízení totiž nezřídka končí jinak, než vynesením odsuzujícího rozsudku, a neexistuje proto žádný racionální důvod, aby tyto osoby byly nadměrně vystavovány jakýmkoliv potenciálně difamujícím účinkům.

Tato práce je proto zaměřena především na právní úpravu účasti veřejnosti na trestním řízení, respektive řízení před soudem, a poskytování informací o trestním řízení v jeho průběhu, a to v kontextu ústavně a mezinárodně zakotvené svobody projevu, práva na informace, zásad spravedlivého procesu a ochrany osobnostních práv na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména. A stejně tak jsou obsahem této práce zákonné možnosti vyloučení veřejnosti z průběhu trestního řízení a zákonná omezení poskytování informací o trestním řízení s důrazem na současnou roli médií v trestním řízení.

Criminal procedure, the public and media – abstract

In the information period when classical traditional media must adapt to new manners of dissemination of information, there arises a conflict between freedom of expression enshrined by the constitution and the right to information, which the media use as a shield in their actions, and an increased emphasis on individual rights, protection of the individuality and personal integrity against external interventions. It is also demonstrated in the field of informing the public about criminal procedures.

The initial thought to make the procedures before the court accessible to the public, in order to eliminate the risk of the so-called cabinet justice, aimed at the control of justice and protection of the right of parties to a fair procedure. The principle of the public procedure before the court had besides the control and guarantee role also the role of the means of prevention and education of the public. A publicly accessible procedure before the court should therefore lead the public to the respect for a valid legal system and its regulations, and also to enhance the trust in the function of judiciary and justice. With the expansion of media participation in the procedures before the court, especially in criminal matters, another dimension is currently being added to that. Especially in criminal matters it is necessary to protect some persons involved in the procedures, who may suffer from the publicizing of the case and disclosure of the information about them with a seriously negative psychological and social impact. It mainly involves the injured parties, witnesses, interested parties and those who are subject to criminal procedures, as well as the family members. The criminal procedure often ends differently than by a conviction and there is no rational reason for these persons to be excessively exposed to any potentially defamatory impacts.

Therefore, the thesis is focused on the legislation of the public presence during the criminal procedures, respectively procedures before the court, and the provision of information about criminal procedures in its course, that is in the context of constitutional and international freedom of speech, rights for information, principles of a fair trial and protection of individual rights for maintaining human dignity, personal honour, good reputation, and name. The thesis also contains legal possibilities of the exclusion of the public from the course of criminal procedures and legal restrictions on the provision of information about a criminal procedure with the emphasis on the current role of media in the criminal procedure.

Klíčová slova – Key words

trestní řízení – criminal procedure

veřejnost – the public

média – media